

Львівська обласна універсальна наукова бібліотека

МИТЦІ ЛЬВІВЩИНИ
календар знаменних і пам'ятних дат
на 2014 рік

Львів – 2014

ББК 92.5
М 68

Митці Львівщини [Текст] : календар знам. і пам'ят. дат на 2014 рік / упоряд: Н. Письменна; ред. О. Букавіна; наук. ред. І. Сварник; ЛОУНБ. – Л., 2014. – 102 с.

Видання містить матеріали про видатних діячів культури і мистецтва Львівщини.

Призначене для науковців, працівників мистецьких і культурно-освітніх закладів, краєзнавців, викладачів, студентів, а також для всіх шанувальників мистецтва краю.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен несуть автори статей.

Авторський колектив: І. Вахнич, М. Галій, З. Грушовець,
М. Зубеляк, О. Кирик, М. Логойда, С. Максименко, Т. Молчанова,
В. Носа, Г. Огорчак, Н. Юзюк, М. Янкевич

Упорядник	Н. Письменна
Редактор	О. Букавіна
Науковий редактор і відповідальний за випуск	І. Сварник
Верстка і макетування	М. Малюков

Від упорядника

Календар знаменних і пам'ятних дат «Митці Львівщини» видається щорічно з 1994 року і вже відомий широкому загалу читачів. Його мета – привернути увагу до визначних осіб, подій та культурно-мистецьких закладів.

Видання відзначається широким підходом до показу персоналій та знаменних дат культурно-мистецьких закладів Львівщини.

У 2014 році святкуватимемо 160 років від дня народження Євгенії Барвінської – піаністки, співачки, хорового диригента, 95 років Олександра Гринька – актора, 90 років Любомири Ярославич – музикознавця, 75 років Федора Стригуна – актора, режисера, 60 років Ігоря Пилатюка – диригента, скрипаля, педагога. Цим та багатьом іншим особам присвячено статті календаря на 2014 рік.

Календар відкривається переліком знаменних і пам'ятних дат на 2014 рік. Далі містяться довідки про митців-ювілярів або установи, які відзначають річницю заснування. Кожна стаття має назву й доповнена списком літератури. Документи систематизовані в такому порядку: твори митців, довідкові видання та література про життєвий і творчий шлях (спочатку українською, потім іншими мовами) – все в алфавітному порядку. Бібліографічний опис документів та скорочення слів здійснені відповідно до вимог чинних державних стандартів.

Завершують видання додатки – «Перелік імен митців-ювілярів 2014 р., статті про яких друкувалися у попередніх випусках календаря» та «Перелік знаменних і пам'ятних дат на 2015 рік».

Сподіваємося, «Митці Львівщини» стануть незамінним помічником в інформаційному забезпеченні Вашої діяльності, організації дозвілля, проведенні різноманітних заходів.

Перелік знаменних і пам'ятних дат на 2014 рік

Січень

- 1 65 років від дня народження **Ігоря Кушплера** (1949-2012), оперного співака, педагога
- 6 85 років від дня народження **Степана Дзиндри** (1929-1999), скульптора
- 7 125 років від дня народження **Михайла Рудницького** (1889-1975), театрального критика, письменника
- 10 120 років від дня народження **Ярослави Музики** (1894-1973), графіка, живописця
- 16 115 років від дня народження **Лесі Кривицької** (1899-1983), актриси
- 17 145 років від дня народження **Івана Труша** (1869-1941), живописця, художнього критика, громадського діяча, публіциста
- 18 75 років від дня народження **Мирослава Вантуха** (1939), хореографа, художнього керівника Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П. Вірського
- 24 135 років від дня народження **Станіслава Людкевича** (1879-1979), композитора, музикознавця, фольклориста, педагога
- 29 95 років від дня народження **Ірини Маланюк** (1919-2009), співачки
- 30 150 років від дня народження **Дмитра Андрейка** (1864-1888), композитора, хорового диригента

Лютий

- 4 160 років від дня народження **Сидора Мидловського** (1854-1916), актора, письменника
- 8 110 років від дня народження **Богдана Паздрія** (1904-1975), актора, режисера
- 12 95 років від дня народження **Зеновія Кецала** (1919-2010), графіка
- 18 85 років від дня народження **Теодозії Бриж** (1929-1999), скульптора
- 20 130 років від дня народження **Василя Цьоня** (1884-1959), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 23 65 років від дня народження **Зінаїди Остафійчук** (1949), диригента, педагога

- 24 85 років від дня народження **Івана Яремова** (1929-1999), художника

Березень

- 4 65 років від дня народження **Володимира Івасюка** (1949-1979), композитора, поета
- 7 140 років від дня народження **Івана Рубчака** (1874-1952), актора, співака
- 20 75 років від дня народження **Тараса Микитки** (1939), диригента
- 21 140 років від дня народження **Олександра Носалевича** (1874-1959), співака
- 23 90 років від дня народження **Володимира Флиса** (1924-1987), композитора, педагога
- 24 165 років від дня народження **Тадеуша Баронча** (1849-1905), скульптора
- 28 70 років від дня народження **Петра Дзиндри** (1944), скульптора

Квітень

- 1 75 років від дня народження **Івана Юзюка** (1939), диригента
- 3 75 років від дня народження **Олега Цигилика** (1939), диригента, педагога
- 5 85 років від дня народження **Богдана Жеплинського** (1929), мистецтвознавця, бандуриста
- 8 140 років від дня народження **Михайла Коссака** (1874-1948), диригента, композитора, педагога
- 15 170 років від дня народження **Теофіла Копистинського** (1844-1916), живописця
- 16 140 років від дня народження **Тадеуша Обмінського** (1874-1932), архітектора, педагога
- 21 100 років від дня народження **Володимира Данченка** (1914-1967), актора

Травень

- 1 75 років від дня народження **Івана Гамкала** (1939), диригента, педагога
- 3 110 років від дня народження **Ірини Гургули** (1904-1967), мистецтвознавця

- 11 120 років від дня народження **Івана Старчука** (1894-1950), художника
- 21 85 років від дня народження **Еммануїла Миська** (1929-2000), скульптора
- 24 130 років від дня народження **Ірини Сологуб-Бокконі** (1884-1972), співачки

Червень

- 8 110 років від дня народження **Володимира Балтаровича** (1904-1968), композитора, співака
- 11 90 років від дня народження **Михайла Оберюхтіна** (1924-1993), баяніста, педагога
- 13 105 років від дня народження **Мирослава Старицького** (1909-1969), оперного співака
- 14 125 років від дня народження **Олександра Карпатського (Курдидика)** (1889-1964), співака, педагога
- 16 60 років від дня народження **Ігоря Пилатюка** (1954), диригента, скрипаля, педагога
- 19 80 років від дня народження **Тамари Поліщук** (1934-1996), оперної співачки, бандуристки
- 20 90 років від дня народження **Теодилії Братківської** (1924), співачки
- 24 120 років від дня народження **Романа Купчинського** (1894-1976), композитора, письменника, журналіста
- 115 років від дня народження **Петра Мегика** (1899-1992), живописця
- 30 190 років від дня народження **Олександра Концевича** (1824-1894), співака, актора

Липень

- 5 115 років від дня народження **Павла Одрехівського** (1899-1973), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 7 110 років від дня народження **Михайла Мороза** (1904-1992), живописця
- 145 років від дня народження **Генриха Топольницького** (1869-1920), композитора, піаніста
- 12 85 років від дня народження **Мирона Яціва** (1929-1996), художника
- 13 80 років від дня народження **Олексія Гери** (1934), художника

- 18 130 років від дня народження **Климентини Коханенко** (Рубчак) (1884-1929), актриси
- 19 110 років від дня народження **Володимира Гаврилюка** (1904-2000), живописця, графіка
- 27 90 років від дня народження **Данила Довбошинського** (1924), живописця, педагога
- 28 90 років від дня народження **Володимира Овсійчука** (1924), мистецтвознавця, педагога
- 30 130 років від дня народження **Софії Налепінської-Бойчук** (1884-1937), графіка, педагога

Серпень

- 1 90 років від дня народження **Михайла Біласа** (1924), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 4 160 років від дня народження **Марії Заньковецької** (1854-1934), актриси
- 8 190 років від дня народження **Пантелеймона Борковського** (1824-1911), співака
- 100 років від дня народження **Олександра Гая** (1914-2000), актора
- 10 130 років від дня народження **Якова Струхманчука** (1884-бл. 1933), графіка
- 17 95 років від дня народження **Івана Жулкевського** (1919-1999), актора
- 20 85 років від дня народження **Даніїли Байко** (1929), співачки, педагога
- 120 років від дня народження **Олександра Радченка** (1894-1975), композитора, диригента
- 21 160 років від дня народження **Івана Біберовича** (1854-1920), актора, режисера
- 23 110 років від дня народження **Бориса Тягна** (1904-1964), режисера, педагога
- 90 років від дня народження **Софії Караффи-Корбут** (1924-1996), художниці, графіка
- 30 100 років від дня народження **Олександра Сальмана** (1914-1971), художника театру

Вересень

- 2 145 років від дня народження **Романа Братковського** (1869-1954), живописця

- 9 150 років від дня народження **Івана Колесси** (1864-1898), фольклориста
- 10 110 років від дня народження **Івана Грималюка** (1904-1989), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 13 135 років від дня народження **Тадея Купчинського** (1879-1938), диригента, актора, режисера
- 16 105 років від дня народження **Івана Кейвана** (1909-1992), живописця, графіка
- 18 150 років від дня народження **Мар'яна Керницького** (1864-1945), актора
- 20 80 років від дня народження **Богдана Валька** (1934), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 21 95 років від дня народження **Любові Калачевської** (1919), актриси
- 90 років від дня народження **Тирса Венгриновича** (1924-2002), графіка, живописця
- 22 175 років від дня народження **Корнила Устияновича** (1839-1903), живописця, письменника
- 26 95 років від дня народження **Олександра Гринька** (1919-2013), актора

Жовтень

- 5 115 років від дня народження **Сергія Литвиненка** (1899-1964), скульптора
- 9 85 років від дня народження **Володимира Патика** (1929), живописця
- 13 110 років від дня народження **Євгена Козулькевича** (1904-1979), скрипаля, педагога
- 27 110 років від дня народження **Михайла Добронравова** (1904-1979), живописця, графіка, педагога
- 29 75 років від дня народження **Ярослави Матюхи** (1939), піаністки
- 31 90 років від дня народження **Анатолія Консулова** (1924-1986), архітектора

Листопад

- 1 75 років від дня народження **Федора Стригуна** (1939), актора, режисера
- 4 125 років від дня народження **Остапа Бобикевича** (1889-1970), композитора, піаніста

- 18 90 років від дня народження **Любомири Ярославич** (1924-2007), музикознавця
- 19 115 років від дня народження **Мечислава Висоцького** (1899-1930), живописця
- 20 135 років від дня народження **Михайла Козика** (1879-1947), живописця, педагога
- 22 70 років від дня народження **Галини Менкуш** (1944), співачки, бандуристки
- 28 150 років від дня народження **Євгена Гушалевича** (1864-1907), співака

Грудень

- 1 105 років від дня народження **Анатолія Кос-Анатольського** (1909-1983), композитора, педагога
- 115 років від дня народження **Романа Криштальського** (1899-1963), скрипаля, педагога
- 2 105 років від дня народження **Ореста Березовського** (1909-1996), віолончеліста, композитора
- 8 110 років від дня народження **Павла Жолтовського** (1904-1986), мистецтвознавця
- 13 100 років від дня народження **Андрія В'юника** (1914-2003), мистецтвознавця
- 15 135 років від дня народження **Ольги Левицької** (1879-1925), актриси, співачки
- 16 165 років від дня народження **Андрія Стечинського** (1849-1896), актора, режисера
- 19 80 років від дня народження **Володимира Вуйцика** (1934-2002), мистецтвознавця
- 20 160 років від дня народження **Євгенії Барвінської** (1854-1913), піаністки, співачки, диригента
- 22 135 років від дня народження **Ганни Юрчак** (1879-1965), актриси
- 24 180 років від дня народження **Людвіка Вежбицького** (1834-1912), архітектора, мистецтвознавця
- 100 років від дня народження **Лаврентія Грома** (1914-1975), скульптора
- 29 115 років від дня народження **Олени Голіцинської** (1899-1978), співачки, актриси
- 31 80 років від дня народження **Марії Крушельницької** (1934), піаністки, педагога

У 2014 році виповнюється:

- 140 років від дня народження **Савина Абрисовського** (1874-1900),
художника, композитора
- 120 років від дня народження **Теодозії Бенцалевої** (1894-1919),
актриси
- 145 років від дня народження **Ярослава Вітошинського** (1869-1946),
диригента, педагога
- 110 років від дня народження **Отто Гана** (1904-1942), живописця,
графіка
- 170 років від дня народження **Михайла Голейка** (1844-1906), архі-
тектора
- 140 років від дня народження **Йосипа Делькевича** (1874-1931),
архітектора, скульптора
- 210 років від дня народження **Павла Евтельє** (1804-1889),
скульптора
- 150 років від дня народження **Кароліни Клішевської** (1864-1927),
співачки

* * *

- 75 років (10 грудня 1939) з дня заснування Дрогобицького музично-
драматичного театру ім. Юрія Дрогобича
- 40 років (1974) з часу заснування народної капели бандуристок
«Червона Калина»
- 25 років (1 жовтня 1989) з дня заснування Музично-меморіального
музею Соломії Крушельницької у Львові
- 20 років (1994) з часу заснування камерного оркестру «Віртуози
Львова»

28 березня

Формула пластики

*До 70-річчя від дня народження
Петра ДЗИНДРИ (1944)*

*«Той, хто розділяє душу і тіло,
не має ні душі, ні тіла»
Оскар Вайлд*

У кожного своя доля, – каже скульптор Петро Дзиндра. – Когось обділює, а когось щедро обдаровує. Пан Петро відносить себе до другої категорії, і це справедливо. Бо волею Всевишнього митець наділений неабияким талантом, любов'ю до природи, до прекрасного і вічного – до мистецтва, це вплекав із материнським молоком.

Народився Петро Дзиндра 28 березня 1944 р. під чорною хмарою фашистської навали в містечку Ярославі (нині на території Польщі) над мальовничою річкою Сян, в українській родині, котру невдовзі, як і тисячі інших родин у 1945 р. було насильно вивезено на терен Радянської України. Ще до народження молодшого брата помер батько. Мати з двома малюками опинилася в невеличкому прикарпатському містечку Заболотові на Станіславщині. Через вісім місяців помирає мати. Любов і тепло її ніколи не зітруться з пам'яті Петра. Він вдячний своїй тітці, материній сестрі, котра не обділила його материнською ласкою.

Містечко Заболотів стало колискою митця Дзиндри. Тут вперше він побачив величезні ярмарки, тут вперше ознайомився із витворами мистецтва, – сувенірами карпатських Верховин.

Після служби в армії Петро повернувся до Львова. Невдовзі тут познайомився зі своєю майбутньою дружиною Уляною і з її батьком Євгеном Дзиндрою, котрий став для нього першим учителем в скульптурі та в мистецтві в цілому. Ця дивовижна людина залишила в спадок митцю мудрі поради школи творчого життя, навчила розуміти й відчувати пластику каменю, його таємниці, бачити й передбачати в ньому витвір мистецтва, сприймати його музику. Ці риси скульптор

закарбував у своїй душі назавжди із добрим і щирим спомином про прекрасного вчителя і батька.

У 1970-1976 рр. – навчання у Львівському державному інституті прикладного і декоративного мистецтва, на факультеті художньої кераміки, де переймає майстерність у видатних вчителів, таких як Ярослав Шеремет, Теофіл Максисько, Іван Самотос, Дмитро Крвавич, Мирослав Падовський та інші. Із останнім – своїм земляком – став співавтором бронзової таблиці на могилі українців-патріотів у селі Малковичі, де польськими націоналістами було замордовано понад 160 осіб, у тому числі й батьків Падовського.

Витвір із каменю – це вічність, вічність нашої історії, пам'ять народу і його героїв, видатних діячів. Все це послідовно бачимо в працях скульптора, таких, наприклад, як пам'ятник Т. Г. Шевченку в селі Демня Миколаївського району на Львівщині, фрагмент пам'ятного знаку (камінь), відновленого на честь 100-річчя від дня народження Т. Шевченка в Пустомитах (знак було знищено польськими шовіністами в 1919 році). Могутньою роботою є пам'ятник січовим стрільцям в с. Рудники. На постаменті із кам'яних брил молодий стрілець в зажурі схилив голову коло хреста загиблих воїнів-побратимів.

Скульптор Дзиндра у співпраці з архітектором Олесем Яремою виготовив меморіальну таблицю пам'яті доктора Олега Ольжича (Кандиби) – поета, археолога, політика, заступника Голови Проводу українських націоналістів. Створив у бронзі меморіальну дошку Станіславу Людкевичу – композитору та громадському діячеві, й домігся її встановлення в місті Ярославі (Польща).

Серед мистецьких здобутків скульптора слід назвати оригінальну колекцію посмертних масок Івана Франка, Івана Труша, Михайла Драгоманова, Іларіона Свенціцького, Мирона Тарнавського, Євгена Маланюка, Соломії Крушельницької, інших. Скульптор розповідає: *«Традиція зняття посмертних масок сягає своїм корінням давніх цивілізацій. Але якихось особливих магічних властивостей таким маскам не приписували. Посмертні маски – це радше пам'ять про людей. Ставлюся до посмертних масок передовсім як до творів мистецтва. Бо, знімаючи посмертну маску,*

художник завжди вкладає в цю роботу частинку душі. І завжди прагне, аби вона вдалася йому якнайкраще».

У наш надзвичайно складний соціально-економічний і політичний час кожен митець повинен покласти на справу розбудови Української держави всі свої сили і здібності, талант і віру, сумлінну працю. Петро вважає: *«Кожен повинен працювати, як ніколи, і працювати в твердих матеріалах, а саме камінь, граніт, мармур, дерево, метал. Бо наші витвори мистецтва є, і надалі повинні бути національними, народними, – вічними. І не повинні бути з глини, гіпсу, поскільки твори мають залишатися після нас для нащадків назавжди, як свідки нашого відродження, нашої вічності. Бо відроджена незалежність, – дух свободи, який дозрів, як природний вулкан, а це є основа творчого процесу, коли в надрах кипить маса енергії, що народжує нові (або й просто невідомі) образи, твори, часом відновлені, а в минулому просто по-варварському знищені, а головне, щоб випромінювали красу й талановитий підхід національного мистецтва і мистецтва в цілому, що відображує історію і течію епохи.*

Дивовижно швидко минає час за роботою. Іноді хочеться поставити на нього найважчу брилу, щоб хоч трохи його зупинити. А часом так гірко і прикро, що так мало зроблено. Думки, творчі задуми, плани і ще маса нездійснених мрій. Стискається серце до болю і не тільки за себе, за нас усіх, смертних і грішних. З роками переконався, що, на жаль, чутливим і спостережливим набагато важче жити, ніж байдужим.

Допоки мистецтво з нами, допоки маємо можливість відчувати його, сприймати й бачити, – можемо вважати, що ми ще Люди, що ми ще живемо».

**За матеріалами статті Василя НОСИ,
письменника**

Перелік основних творів

Портрет брата Романа, мармурова крихта (1969)

Погруддя «Романтик», штучний камінь (1974)

Плакета «Станіслав Людкевич», гальванопластика (1979)

- Плакета «Станіслав Людкевич», тонований гіпс (1979)*
- Горельєф «Пожежник», мармурова крихта (1985)*
- Надгробок Євгену Дзиндрі, камінь (1988)*
- Пам'ятник Тарасу Шевченку в с. Демня, камінь-вапняк (1990)*
- Бронзова таблиця «Борцям за волю України» (1990)*
- Пам'ятник «Борцям за волю України» в с. Рудники, мозаїчний бетон, камінь, граніт, бронза (1990)*
- Пам'ятник «Борцям за волю України» в с. Великі Дідушичі, мозаїчний бетон, камінь, граніт (1991)*
- Пам'ятний знак на честь 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка в Пустомитах, камінь (1992)*
- Пам'ятник «Героям слава» в с. Зіболки, мозаїчний бетон (1992)*
- Меморіальний комплекс січовим стрільцям в с. Підгороддя, мозаїчний бетон, граніт (1993)*
- Меморіальна таблиця Станіславу Людкевичу в м. Ярославі (1993)*
- Меморіальна таблиця Олегу Ольжичу у м. Львові (1993)*
- Меморіальна таблиця Іванові Франку в м. Дрогобичі (1993)*
- Пам'ятник Андрію Чайковському в м. Самборі, камінь (1994)*
- Пам'ятник жертвам НКВС в м. Комарно, камінь, мармур, бронза, мармурова крихта (1994)*
- Погруддя Андрія Крупинського у м. Львові, тонований гіпс (1995)*
- Погруддя Юліана Медвецького у м. Львові, камінь (1995)*
- Надгробок Олександрю Козловському в с. Гребенне (Польща), мозаїчний бетон (1996)*
- Меморіальна таблиця Ярославу Гамелі в м. Яворові, граніт (1998)*
- Меморіальна таблиця Володимирі Щигельському у м. Львові, бронза, граніт (1999)*
- Меморіальна таблиця Ользі Басараб в м. Рогатині, граніт (2000)*
- Меморіальна таблиця Мирославу Онишкевичу в м. Угнів, граніт (2000)*
- Надгробок Андрієві Франку у м. Львові, камінь (2001)*

Пам'ятний знак Мирославу Івасиківу у с. Верхнє-Синьовидне, камінь (2002)

Фігура Матері Божої, тонований гіпс (2002)

Горельєф Олександра Гринька, камінь (2003)

Пам'ятник «Борцям за волю України» в с. Іванівка, камінь, граніт (2003)

Надгробок Володимиру Кашицькому, камінь, бетон, граніт (2005)

Плакета «Володимир Кашицький», тонований гіпс (2005)

Меморіальна таблиця Марії Кизимович у м. Львові, бронза, граніт (2006)

Посмертна маска Миколи Колесси, гіпс (2006)

Пам'ятний знак «Добрий син» в с. Добросин (2007)

Надгробок Юркові Стефанчуку у м. Львові, камінь (2007)

Каплиця і фігура Ісуса Христа в м. Східниці, камінь (2007)

Надгробний пам'ятник о. Еміліану Дідицькому у м. Великі Мости, камінь (2008)

Меморіальна таблиця Петру Бігусу в м. Рогатині, граніт (2008)

Плакета «Віктор Морозов», тонований гіпс (2009)

Меморіальна таблиця Константині Малицькій у м. Львові, бронза, граніт (2009)

Пропам'ятна таблиця авторам Державного гімну України Павлу Чубинському і Михайлу Вербицькому, тонований гіпс (2009)

Горельєф «Ангел зі свічкою», мармур (2009)

Ювілейна плакета «Микола Кацал – 70 років», бронза (2010)

Рельєфний портрет Осипа Маковея на могилі письменника в м. Заліщики, бронза (2010)

Реставрація надгробного пам'ятника першовідкривачеві Східницьких мінеральних вод Омеляну Стоцькому в м. Східниці (2012)

Меморіальна таблиця Оресту-Нестору Мацюку у м. Трускавці, граніт, бронза (2013)

Література

Дзиндра П. Не бійтеся посмертної маски! [Текст] : розмова зі скульптором / вела Ярина Коваль // Львів. газ. – 2012. – 23 серп. – С. 21.

Дзиндра П. Перший на Україні [Текст] : розмова зі скульптором / вів Василь Семчишин // Самбірські вісті. – 1994. – Серп.

* * *

Дзиндра У. Дзиндра Петро [Текст] / Уляна Дзиндра // Енциклопедія Львова. – Л., 2008. – Т. 2. – С. 70.

* * *

Базелюк М. Наш рід – незнищений [Текст] : [про відкр. пам'ятника борцям за волю України у с. Рудниках Миколаїв. р-ну] / Марія Базелюк // За вільну Україну. – 1990. – 28 листоп.

Леськів С. Борцям за волю України [Текст] : [про пам'ятник УСС у с. Рудниках] / Степан Леськів // Громада. – 1990. – 1 груд.

Маскаль М. Шевченко з нами [Текст] : [про відкр. погруддя Кобзареві у Пустомитах] / Михайло Маскаль // Голос народу. – 1990. – 23 жовт.

Носа В. Формула пластики [Текст] / Василь Носа // Самост. Україна. – 1994. – 15-21 листоп.

Падовський М. «Малковичі – наша пам'ять і наш невгамовний біль...» [Текст] : [про виготовлення пам'ятної таблиці до роковин трагедії худож. П. Дзиндрою та М. Падовським] / Мирослав Падовський // За вільну Україну. – 1995. – 3 берез.

Радовський В. Мрія Олега Ольжича на шляху до здійснення [Текст] : [про відкр. меморіальної дошки поету у Львові] / Володимир Радовський // Висок. Замок. – 1993. – 1 черв.

Саквук В. «...Лиш знаю, що таке любов, і нею тут лише живу» [Текст] : [про відкр. надмогильного пам'ятника укр. поетові О. Козловському у с. Гребенному (Польща)] / Володимир Саквук // За вільну Україну. – 1996. – 13 серп.

Сенатович О. Доброї праці на многії літа [Текст] / Оксана Сенатович // Просвіта. – 1994. – Верес.

Сторож С. Великому сину України [Текст] : [про відкр. пам'ятника письм. А. Чайковському у Самборі, виготовл. П. Дзиндрою] / Степан Сторож // За вільну Україну. – 1994. – 27 серп.

Шевченко Т. Пам'ять про геніїв [Текст] : [про посмерт. маску укр. комп. М. Колесси] / Тетяна Шевченко // Експрес. – 2006. – 22-29 черв.

21 квітня

Психологічні образи героїв актора

*До 100-річчя від дня народження
Володимира ДАНЧЕНКА (1914-1967)*

Особливість театрального мистецтва полягає в тому, що коли підіймається завіса – перед нами постає інше життя. Його творці – актори. Акторська іскра наповнює театр енергією, яка здатна охопити глядача і навіть зачарувати.

Своєрідною іскрою та манерою гри володів Володимир Данченко. Його ім'я разом з акторами Надією Доценко і Володимиром Максименком створили неповторну сторінку історії Театру ім. М. Заньковецької.

Володимир Данченко народився 21 квітня 1914 р. у Маріуполі в родині робітника. У період з 1933 до 1937 рр. навчався в Київському театральному інституті (нині – Київський національний університет театру, кіно і телебачення ім. Івана Карпенка-Карого). Зреалізував себе як актор в Українському драматичному театрі ім. М. Заньковецької.

Зі світлин видно, що актору властиві різкі виразні риси обличчя: смужкою брови, тонкі губи, широке чоло. Погляд проникливий, сконцентрований. Такі риси свідчать про стійкість характеру. Актор і режисер Б. Козак у «Штрихах до творчого портрета Сергія Данченка» згадує про цю рису, яка була притаманна характеру батька, а також і сина: *«Впливати на рішення Сергія Данченка було практично неможливо. В характері у нього це було від батька».*

Володимир Данченко – актор-інтелектуал. Вочевидь, у нього була велика театральна бібліотека. Також Володимир Данченко відзначався працьовитістю, відповідальністю до професії, самовдосконаленням. *«Я часто згадую батька, який вельми рано пішов із життя. Поки він був здоровий, то не соромився і в сорок років читав гекзаметри, хоча й без того мав прекрасний сценічний голос. До того ж він клав на живіт кілька томів Великої радянської енциклопедії (найважчі книги вдома) і займався декламацією, інтонував, розробляв дихання»,* – розповідав Сергій Данченко.

Неповторний талант Володимира Данченка, його характер, виражена емоційність і щирість виявились у численних ролях: Ярема («Гайдамаки» Т. Шевченка, інсценізація В. Харченка), Тузенбах («Три сестри» А. Чехова), Горнов («Доки сонце зійде...» М. Кропивницького). Яскравим, пристрасним, мужнім, прекрасним, незабутнім був образ Улдиса («Вій, вітерець» Я. Райніса). Як зазначає І. Горпенко: *«Данченко-Улдис був просто божественний, справжній ідеал романтизму»*. Актор відзначився і у ролі Лукаша у «Лісовій пісні» Лесі Українки: *«Лукаш-Данченко, як він владно захоплював глядача щирою безпосередністю селянського хлопця! Актор, майстерно перевтілюючись, давав багате нюансування всієї поведінки і переживання юнака»*. Також Володимир Данченко зіграв Езопа у виставі «Езоп» Г. Фігейредо, Молодого лікаря – «Камо» О. Левади, Петра – «Останні» М. Горького. Актор співпрацював з режисером Б. Романицьким. В акторському ансамблі створив дует з Н. Доценко.

Проникливість, розуміння характеру свого персонажа та виразна зовнішність допомагали актору створювати психологічні, завжди виправдані образи своїх героїв. Актор працював у різножанровій драматургії (А. Чехов, Леся Українка, О. Левада), що давало можливість розкривати себе, знаходити щось нове для того чи іншого героя.

Володимир Данченко був одружений з актрисою Вірою Полінською. І у цій мистецькій сім'ї зростав їхній син Сергій Данченко – режисер, знакова постать в українському театрі.

Таки, можливо, є щось у цьому прізвищі: якась сила, сповнена творчим потенціалом, яка випадає на долю певної людини. Варто зазначити, що рід Данченків і Немировичів-Данченків справді має спільні корені. Обидва походять з реєстрового козацтва та згадуються в полковому реєстрі.

Помер Володимир Данченко 17 грудня 1967 року. Похований на Личаківському кладовищі.

**Світлана МАКСИМЕНКО,
завідувач відділу літературно-
мистецьких програм ТРК «Львів»**

Література

Гарбузюк М. Данченко Володимир [Текст] / Майя Гарбузюк // Енциклопедія Львова. – Л., 2008. – Т. 2. – С. 18.

Данченки [Текст] // Мистецтво України: біогр. довідник. – К., 1997. – С. 191-192.

Коломієць Р. Данченко Володимир Андрійович [Текст] / Р. Коломієць // ЕСУ. – К., 2007. – Т. 7. – С. 223.

* * *

Заньківчани [Текст] : збірник. – К.: Мистецтво, 1972. – 187 с. : іл. – Із змісту: [Про В. Данченка]. – С. 14, 16, 62, 63, 73, 75, 80, 82, 84, 86, 98, 110, 113, 150, 156.

Козак Б. Театральні відлуння [Текст] / Богдан Козак. – Л. : Ліга-Прес, 2010. – 452 с. : іл. – Із змісту: [Про В. Данченка]. – С. 7, 61, 64, 158, 166, 253, 266, 292, 338, 339.

Кулик О. Львівський театр імені М. К. Заньковецької [Текст] / Олексій Кулик. – К.: Мистецтво, 1989. – 163 с. : іл. – Із змісту: [Про В. Данченка]. – С. 41, 44, 52, 53, 58, 66, 72, 75, 77, 80, 86, 87, 90, 91, 94, 97, 98, 101, 104, 105.

Український драматичний театр [Текст] : нариси історії. В 2 т. Т. 2. Радянський період. – К. : Вид-во АН УРСР, 1959. – 646 с. : іл. – Із змісту: [Про В. Данченка]. – С. 368, 452, 521, 523.

14 червня

Ліричний баритон

*До 125-річчя від дня народження
Олександра КАРПАТСЬКОГО (КУРДИДИКА) (1889-1964)*

14 червня 1889 року в сім'ї священника Василя Курдидика, що мав парафію у селі Ганнівці Галицького повіту (тепер Івано-Франківщина), народився син Олександр. Отець Василь отримав глибокі знання у Віденському університеті, які старався використовувати у повсякденному житті. Його суспільно-просвітницька діяльність мала великий вплив на навколишніх. Родинне тепло, повага до кожного, стремління до поширення знань і любов до мистецтва були основними чинниками у вихованні дітей.

Славився о. Василь дуже гарним голосом і цей дар передався його старшому сину – Олександрю. Любов до пісні, до співу стала стимулом для утворення сімейного хору.

У 1899-1909 роках для Олександра джерелом освіти і отримання достойних знань стала польська гімназія у м. Станіславові (тепер Івано-Франківськ). Як учень старших класів він керував гімназійним хором, одночасно виступав на публічних концертах як соліст. Спів юного гімназиста був прекрасним і викликав захоплення у кожного слухача.

У 1907 р. перед молодим Олександром широко відкрилися двері Львівського університету, де він навчався на філологічному факультеті. Велика сім'я священника Курдидика не мала можливості матеріально допомагати юному студентові, тому Олександр був змушений знаходити способи для заробітку. Під час навчання в університеті він керував хором у бурсі при Галицько-руському ставропігійському товаристві, яке виникло ще в кінці XVI ст. як Львівське братство. Одночасно виступав як соліст з церковним та світським репертуаром.

Після закінчення університету Олександр Курдидик взяв участь у гастрольних поїздках по Росії з новоствореним львівським хором. Восени 1912 р. у Петербурзі його зарахували у «добавочные певчие» хору О. Архангельського і С. Шереметьєва, а 1913 р. прийняли до Петербурзької консерваторії в клас професора М. Чуприннікова, учня відомого маестро Камілло Еверарді.

Для студентів консерваторії був вільний вхід на всі вистави Маріїнського театру, де вони мали можливість слухати кращих співаків свого часу – Ф. Шаляпіна, Л. Собінова, І. Тартакова та ін., спостерігати за видатними диригентами.

У березні 1917 р., за рік до закінчення консерваторії, Олександр успішно заспівав партію Онегіна в опері «Євгеній Онегін» П. Чайковського у постановці студентської оперної студії.

Після успішного закінчення консерваторії О. Курдидик повернувся в Україну. Гастролював з оперними і концертно-камерними програмами містами Київщини із різними оперними

трупами. Очевидно, у цей час він обрав собі творчий псевдонім – Олександр Карпатський.

У 1918 р. його зарахували до складу артистів Української музичної драми м. Києва, а у 1919 р. Карпатського прийняли на посаду провідного баритона Київської опери. Саме в цей час Олександр Карпатський одружився з прекрасною піаністкою Олександрою Бабарикіною. Жінка високої культури та ерудиції стане невичерпним джерелом сімейного затишку, творчого стимулу й справедливого критичного контролю професійних звершень чоловіка і, у майбутньому – доньки Тетяни, також співачки. Близько 20 провідних оперних партій виконав Олександр Карпатський на сцені Київської опери, зокрема Онегіна, Мазепи, Демона, Фігаро, Ріголетто тощо. Творчими контактами позначилися знайомства з композиторами В. Косенком, Я. Степовим.

Карпатський був прекрасним камерним виконавцем пісень, романсів, солоспівів. Він глибоко любив, цінував поетів і композиторів рідної Галичини, в творчості яких так тремтливо і проникливо звучала патріотична тема страждань та ніжної любові до рідного народу, до України. Не тільки сольні вокальні твори галицьких композиторів доповнювали концертні програми співака, але ряд хорових полотен він переробив для власного сольного виконання.

Ліричний баритон Олександра Карпатського наповнений благородством, красою тембру. Володіння безмежною палітрою голосових відтінків, артистизм і відчуття розвитку драматургії створили міцний фундамент співакові для успішного виконання складних драматичних партій (Яго в опері «Отелло» Дж. Верді, Скарпія в опері «Тоска» Дж. Пуччіні тощо).

Після смерті о. Василя ще у 1919 р. сім'я Курдидиків опинилася у глибокій матеріальній скруті. У листах до сина Олександра мати просила про допомогу, тож йому довелося залишити Київ та переїхати до Львова, який на той час, як і вся Галичина, належав Польщі. У Львівську оперу Олександра Карпатського не взяли через певні націоналістичні політичні течії. Це був 1922 р. Саме тоді у Познанському оперному театрі, який на той час вважався одним з

кращих у Польщі, формували нову трупю. Олександр Карпатський вирішив взяти участь у прослуховуванні. Справивши позитивне враження на високоповажну комісію, він отримав місце провідного соліста, де пропрацював до 1 вересня 1939 р. Ця «усмішка долі» молодому співакові дала змогу мати чудове творче постійне місце улюбленої праці протягом 17 років і врятувати від голоду матір та молодших братів.

Кращі роки театрального життя, творчість і слава, хвалебні, феєричні рецензії звеличували прекрасну особистість маестро. Газети рясніли похвалами: *«...Це співак з винятковими голосовими даними, голос м'який, змістовний. Рівний по діапазону, блищить як золото»*. Критики відзначили високу виконавську культуру, майстерне володіння дикцією, регістрами, диханням. Вражала могутня внутрішня сила і неперевершена майстерність. Олександр Карпатський захоплював слухачів тонким, часом неперевершеним виконанням камерної музики. У 1928 р. співак гастролював у великих містах Польщі, у 1930 р. був запрошений на весь театральний сезон до Варшавської опери, у 1934 р. – співав у Мадриді, відтак у Парижі.

У 1936 р. Карпатський виступав на сцені Львівської опери у партіях Марсея («Богема» Дж. Пуччіні), у 1937 р. – Зурги («Шукачі перлів» Ж. Бізе) і Жермона («Травіата» Дж. Верді).

У 1932-1939 рр. Олександр Карпатський одночасно працював викладачем сольного співу, завідував оперним класом у Познанській великопольській музичній школі. Це був значний педагогічний досвід роботи із вокалістами-студентами.

Ще до Другої світової війни у Познані була організована «Російська община в Познані», в діяльності якої сім'я Карпатських брала активну участь, зокрема в організації і проведенні концертних заходів. Під час німецької окупації община не була ліквідована (багато її членів, які не виїхали на Захід у 1945 р., були заарештовані за участь в ній). Після приходу в Познань радянської армії Олександра Карпатського заарештували і заслали в м. Сталіногорськ (тепер Новомосковськ), а дружину і доньку ув'язнили в Познанській в'язниці, висунувши обвинувачення у шпіонажі проти СРСР.

У 1946 р. Олександра і Тетяна Курдидики зуміли виїхати в Одесу. За сприяння композитора, ректора Одеської консерваторії К. Данькевича та завідувача вокальної кафедри О. Браговідової неймовірними зусиллями вдалося звільнити Олександра Карпатського. Він отримав посаду педагога Одеської консерваторії (1947 р.) і за сумісництвом працював у музичному училищі. У 1948 р. йому присвоєно звання доцента.

Творчо-виконавська натура співака вимагала продовжувати концертну діяльність. Великою надією стало концертне виконання Олександром Карпатським вокального циклу «Любов поета» Р. Шумана та інсценізована «Кавова кантата» Й. С. Баха.

Глибока туга впродовж усього життя за рідним Прикарпаттям втілилася у клопотання митця перед Радою міністрів СРСР про можливість праці у Львівській консерваторії. І мрія здійснилася: у вересні 1951 р. за наказом Міністерства культури його перевели до Львова на посаду завідувача кафедри сольного співу Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка. У 1959 р. Карпатському було присвоєно звання професора вокальної кафедри. Професор виховав і випустив багатьох чудових співаків, серед яких лауреати та дипломанти міжнародних конкурсів О. Врабель, В. Арбузов, В. Кузовков, професор К. Староскольцев, заслужені працівники культури Г. Житніков, К. Чернет та інші.

Не дивлячись на похилий вік, Олександр Карпатський зберіг свіжість голосу і майстерність, що дало змогу маестро виступати у сольних концертах. Вивчаючи науково-методичну літературу, він сам написав багато теоретичних праць, де розглянув низку проблем музичного-теоретичного аспекту. Співак видав «Збірку вокальних вправ з фортепіанним супроводом і методичними анотаціями».

Олександр Карпатський, сповнений сил, енергії та творчого натхнення, пішов із життя 29 травня 1964 р., залишивши в наших серцях і думках світлу і благодатну пам'ять.

*Мирослава ЛОГОЙДА,
професор кафедри академічного співу
ЛНМА ім. М. Лисенка*

Література

Зубеляк М. Карпатський Олександр [Текст] / Мар'яна Зубеляк // Енциклопедія Львова. – Л., 2010. – Т. 3. – С. 129-130.

Лисенко І. Карпатський Олександр Васильович [Текст] / Іван Лисенко // Співаки України: енциклопед. видання / Іван Лисенко. – К., 2011. – С. 239.

Ржевська М. Карпатський Олександр Васильович [Текст] / Майя Ржевська // Укр. музична енцикл. – К., 2008. – Т. 2. – С. 335-336.

* * *

Історія української музики [Текст]. В 6 т. Т. 5. 1941-1958 рр. / НАНУ; ІМФЕ ім. М. Рильського. – К., 2004. – 504 с. – Із змісту: [Про О. Карпатського]. – С. 431.

Мазепа Л. Шлях до музичної академії у Львові [Текст]. В 2 т. Т. 2. Від Консерваторії до Академії (1939-2003) / Лешек Мазепа, Тереса Мазепа. – Л.: Сполом, 2003. – 200 с. – Із змісту: [Про О. Карпатського]. – С. 93, 95, 96.

Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка: до 155-річчя заснування Академії [Текст]. – Л.: Сполом, 2008. – 352 с. – Із змісту: [Про О. Карпатського]. – С. 54, 100.

Терещенко А. Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка: піввік творч. шлях [Текст] / Алла Терещенко. – К.: Муз. Україна, 1989. – 208 с. – Із змісту: [Про О. Карпатського]. – С. 103, 137.

16 червня

Штрихи до портрета

*До 60-річчя від дня народження
Ігоря ПИЛАТЮКА (1954)*

Є люди талановиті в усьому, чиє життя не вкладається у рамки уявлень про стандартну людську біографію. За що б вони не бралися, все їм вдається. Їхня наполегливість, щоденна праця, чітко окреслені горизонти надають можливості щоразу сягати вершин. Ігор Пилатюк – з таких. Кілька років тому на шпальтах щорічника «Митці

Львівщини» вже була опублікована розгорнута стаття про життєвий і творчий шлях цього українського музиканта і громадського діяча під назвою «Звукоряд життя» (з нагоди 55-річчя). А сьогодні – це лише штрихи-доповнення до його творчого портрета.

Ігор Пилатюк народився 16 червня 1954 року у місті Бучач, що на Тернопіллі. Хлопець зростав у родині, де батьки – не професійні музиканти, проте тонкі поціновувачі мистецтва, до того ж наділені прекрасним музичним слухом і голосом. Їхнє ставлення до музики не як до ремесла, а до духовної цінності, у багато чому сформувало, мабуть, художню натуру Ігоря. Отож його творче сходження було обумовлене, насамперед природним даром, талантом, винятковою музикальністю та вродженим артистичним чуттям. Та не менш важливою стала і міцна фахова база. У 1963 році він пішов до Бучацької музичної школи, де навчався по класу скрипки у Л. Лиско. У 1973 році Ігор Пилатюк завершив навчання у Тернопільському музичному училищі ім. С. Крушельницької, у відомого викладача-методиста Олександра Татарінцева. А у 1978 році закінчив Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка по класу скрипки професора, завідувача кафедри скрипки Богдана Каськіва. І одразу поїхав за скеруванням працювати викладачем класу скрипки до Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського. Щоправда, за рік юнак потрапив на службу до війська. Служив у 85-му танковому полку в Коростені, у піхотно-десантному батальйоні з усіма «привілеями» військової служби: «курс молодого бійця», полігони, стрільби, військові навчання.

Повернувшись до Івано-Франківська, продовжив працювати викладачем, а ще багато виступав як скрипаль-соліст. В області не було жодної музичної школи, в якій би цей скрипаль не виступав з концертами. Грав він і у супроводі камерного та симфонічного оркестрів Івано-Франківська. А у 1982 році Ігор Пилатюк, об'єднавши навколо себе професійних і відданих справі музикантів, організував камерний оркестр при Івано-Франківській філармонії, став його головним диригентом і художнім керівником. Камерний

оркестр дарував слухачам прекрасну музику не лише в Україні, але й у Росії, Польщі, Швеції, Фінляндії, Казахстані.

У 1993 році він отримав почесне звання заслуженого артиста України. І цього ж року був запрошений на посаду старшого викладача кафедри скрипки Львівського вищого державного музичного інституту ім. М. Лисенка. Одночасно він очолив відділ скрипки Київської середньої спеціальної музичної школи-інтернату ім. М. Лисенка при Київській консерваторії. Праця цього музиканта, яка була скерована на виховання майбутніх професійних виконавців, насичена концертна діяльність, гастролі мали логічний і цілком справедливий підсумок – за серію концертів та гастрольну діяльність у 1997 році Ігор Пилатюк отримав почесне звання народного артиста України. У 1999 році він очолив Львівський вищий державний музичний інститут ім. М. Лисенка (з 2000 р. – академія).

На сьогодні Ігор Пилатюк є ще й професором кафедри скрипки (загалом його педагогічний стаж становить понад 30 років). Він має свій клас, в якому навчаються студенти, асистенти-стажисти, з них понад 30 лауреатів і дипломантів міжнародних конкурсів: Анастасія і Назарій Пилатюки, Марія Ткачик, Федеріко Касік, Василь Заціха, Ярослав Бронзей та багато інших. Ігор Пилатюк – член журі багатьох конкурсів не лише в Україні, а й за її межами. Серед них: конкурси ім. М. Лисенка (Україна), ім. К. Флеша (Угорщина), конкурси виконавців ім. К. Шимановського (Польща), II Міжнародний конкурс скрипалів ім. Ю. Янкелевича (Росія) та ін.

Незважаючи на велику завантаженість справами керівника закладу, Ігор Пилатюк часто стає за диригентський пульт, виступає ініціатором цікавих творчих проектів. Протягом останніх років він є незмінним диригентом Львівського камерного оркестру «Академія». У лютому 2012 року І. Пилатюк диригував на авторському вечорі знакового сучасного українського композитора, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата премій ім. М. Лисенка та С. Людкевича, лауреата Національної премії України ім. Т. Шевченка Віктора Камінського на сцені Концертного залу ім. С. Людкевича. Традиційно у вересні кожного року у концертному залі Львівської філармонії

відбувається музичний фестиваль «Віртуози», в якому завжди бере участь й Ігор Пілатюк як диригент чи наставник своїх талановитих вихованців, які виступають із сольними концертами. Ну і, безумовно, щорічні «Різдвяні зустрічі», які відбуваються напередодні Різдвяних свят вже протягом багатьох років у залі Львівської філармонії та щоразу приносять слухачам нові та цікаві музичні дарунки.

За сприяння ректора Ігоря Пілатюка в академії працює спеціалізована Вчена рада із захисту дисертацій, що надає можливості перспективним музикантам утверджуватися на науковій ниві. Результатом цього на сьогодні є захист понад 50 кандидатських дисертацій.

За активну та плідну працю Ігоря Пілатюка нагороджено орденом «За заслуги III ступеня» та багатьма почесними відзнаками. Завдяки ректору було придбано 10 прекрасних фортепіано фірми «Yamaha» і два – фірми «Bösendorfer». Останні кілька років він був змушений приміряти на себе і роль «будівельника-виконроба», «пробиваючи» будівельні матеріали для будівництва студентського гуртожитку.

Сьогодні добру славу батька з успіхом підтримують його старші діти – уже відомі скрипалі Анастасія та Назарій. У 2010 році Анастасія отримала почесне звання заслуженої артистки України, а у 2013 році успішно захистила кандидатську дисертацію. Назарій – неодноразовий переможець міжнародних конкурсів скрипалів, у 2009 році був відзначений золотою медаллю Академії мистецтв України, а у жовтні 2010 року отримав Гран-прі конкурсу «У благословенні скрипалевих рук» (Тернопіль). Цією нагородою став легковий автомобіль, який юнак одразу подарував дитячому будинку «Свята родина». Добре серце хлопця і сьогодні кличе його брати активну участь у різних благодійних акціях і концертах.

Третя дитина у родині – Анна – навчається у Львівській спеціалізованій музичній школі ім. С. Крушельницької. І вже бере участь у камерних концертах як піаністка-артистка камерного ансамблю, продовжуючи покликання своєї матері Олени, яка протягом тривалого часу була і залишається незмінним

концертмейстером чоловіка і двох старших дітей. Олена Борисівна – не лише обдарована піаністка, а й довершений майстер, зрілий художник, якому властиві прекрасне ансамблеве чуття, тонка інтелектуальність у прочитанні авторського тексту, розуміння форми. Саме це зробило її вдумливим інтерпретатором творів камерно-інструментального жанру.

Життєвим кредо Ігоря Пилатюка є і залишається теза: «Творити, жити і любити свою сім'ю, свій край, свій колектив».

*Тетяна МОЛЧАНОВА,
професор кафедри концертмейстерства
ЛНМА ім. М. Лисенка*

Література

Пилатюк І. Авторська інтенція та її вплив на скрипкову творчість Мирослава Скорика [Текст] / Ігор Пилатюк // Музикознавчі студії: зб. ст. – Л., 2004. – Вип. 9. – С. 47-53.

Пилатюк І. Ігор Пилатюк: «Без державної політики щодо збереження талановитої молоді Україна багато втратить, духовно спорожніє» [Текст] : розмова з ректором Львів. нац. муз. акад. ім. М. В. Лисенка / вела Оксана Гайдук // Укр. культура. – 2013. – № 9-10. – С. 85-87.

Пилатюк І. «Військовий концерт» Кароля Ліпінського: образно-сміслові проблеми інтерпретації і дидактичні завдання [Текст] / Ігор Пилатюк // Музика Галичини = Musica Galiciana. – Л., 2001. – Т. VI. – С. 115-121.

Пилатюк І. Музична галузь потребує реформ [Текст] / Ігор Пилатюк // Арт-Поступ. – 2005. – 15 берез. (№ 55).

Пилатюк І. Спогади: Alma Mater [Текст] / Ігор Пилатюк // На музичних меридіанах: Тернопільському музичному училищу ім. С. Крушельницької – 50. – Т., 2008. – С. 68-70.

Ювіляр з душею студента: Ігор Пилатюк, ректор Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка [Текст] : інтерв'ю з І. Пилатюком / вела Лідія Мельник // Субот. пошта. – 2009. – 16 черв.

* * *

Молчанова Т. Династія (У кращих музикантських традиціях) [Текст] / Тетяна Молчанова // Дзвін. – 2008. – № 6. – С. 115-120.

Молчанова Т. Звукоряд його життя. І. Пилатюк [Текст] / Тетяна Молчанова // Митці Львівщини: календар знам. і пам'ят. дат на 2009 р. / упоряд. Н. Письменна; ЛОУНБ. – Л., 2009. – С. 57-61.

Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка: до 155-річчя заснування Академії [Текст]. – Л.: Сполом, 2008. – 352 с. – Із змісту: [Про І. Пилатюка]. – С. 40-41, 117, 347.

19 червня

У спів закохана

*До 80-річчя від дня народження
Тамари ПОЛІЩУК (1934-1996)*

Серед митців другої половини ХХ – початку ХХІ століття, які примножили славу українського вокального мистецтва, вирізняється яскрава постать заслуженої артистки України Тамари Поліщук, солістки (контральто-меццо-сопрано) Львівського державного театру опери та балету ім. І. Франка (нині – Львівський національний театр опери та балету ім. С. Крушельницької), бандуристки і педагога.

Народилася Тамара Поліщук 19 червня 1934 року в с. Леонардівка (нині – с. Голубівка) Калинівського р-ну Вінницької обл. Після закінчення Вернигородської середньої школи Козятинського р-ну у 1949 році вступила в Київське музичне училище ім. Р. Глієра по класу бандури.

З 1953 р. навчалася в Київській державній консерваторії ім. П. Чайковського на факультеті народних інструментів по класу бандури, і з 1955 р. – на вокальному факультеті (клас народної артистки З. Гайдай). У цей час Тамара Поліщук поєднала своє життя із Олександром Чорноморцем (Красноплахіним), який також був співаком (тенор).

Свою творчу діяльність розпочала ще студенткою як бандуристка на Українській державній естраді (1953-1956), Київській філармонії (1956-1962).

У складі тріо бандуристок разом із Ніною Павленко і Валентиною Третьяковою молода артистка виступала з концертами в Норвегії, Фінляндії, Швеції (1955), Франції, Англії (1956), Німеччині (1957), Угорщині, Ісландії (1958), Польщі (1959). Тамара Поліщук – лауреат, дипломант міжнародних конкурсів і фестивалів (1955, 1956, 1957, 1962). Зокрема, здобула золоту медаль міжнародного конкурсу вокалістів на V Всесвітньому фестивалі молоді і студентів у Варшаві (1955).

У 1961 році перспективну співачку запросили у Київський державний театр опери та балету ім. Т. Шевченка.

Згодом подружжя артистів Поліщук-Красноплахіних переїхало до Львова. У 1963-1989 рр. Тамара Поліщук була провідною солісткою Львівського державного академічного театру опери та балету. *«Її рідкісний голос у низькому регістрі наче не має меж, притому найнижчі звуки зберігають природність звучання і красиве матове забарвлення, – зазначала Алла Терещенко. – Але й верхній регістр ніколи «не підводив» співачку».* Як володарка неповторного дуже широкого діапазону і багатогранна акторка створила низку цікавих і змістовних образів з меццо-сопранового репертуару, а саме: Мавра («Золотий обруч» Б. Лятошинського), Марина, Марфа («Борис Годунов», «Хованщина» М. Мусоргського), Княгиня («Русалка» О. Даргомижського), Ангел, Няня («Демон» А. Рубінштейна), Графиня, Ольга («Пікова дама», «Євгеній Онегін» П. Чайковського), Кармен («Кармен» Ж. Бізе), Амнеріс, Азучена («Аїда», «Трубадур» Дж. Верді), Ядвіга («Страшний двір» С. Монюшка), Слепа («Джоконда» А. Понк'єлі), Пастушок («Тоска» Дж. Пуччіні), Лола («Сільська честь» П. Масканьї), Марта («Фауст» Ш. Гуно), Ніклаус («Казки Гофмана» Ж. Оффенбаха), Мірабелла («Циганський барон» Й. Штрауса).

Співачка володіла яскравим талантом. Зокрема, під час гастролей Львівської опери у Москві (1971) журнал «Музыкальная жизнь» виділив створений нею образ у виставі «Пікова дама» П. Чайковського: *«Графиня – Т. Поліщук... Саме звучання її голосу,*

рівного у всіх реєстрах, позбавленого тепла, уже створює образ; правдива сценічна поведінка довершує його».

Артистка активно займалася громадською діяльністю, тричі її обирали депутатом Львівської міської ради.

З 1985 року Тамара Поліщук творчу працю поєднувала з педагогічною діяльністю, а з 1989 року повністю віддалася викладанню вокалу у Львівській консерваторії на факультеті народних інструментів у класі бандури.

Померла у грудні 1996 року. Похована на Голосківському цвинтарі у Львові.

Олександра КИРИК,
старший науковий співробітник
Музично-меморіального музею С. Крушельницької у Львові

Література

Лисенко І. Поліщук Тамара Адамівна [Текст] / Іван Лисенко // Словник співаків України / Іван Лисенко. – К., 1997. – С. 240.

Лисенко І. Поліщук Тамара Адамівна [Текст] / Іван Лисенко // Співаки України: енциклопед. видання / Іван Лисенко. – К., 2011. – С. 435.

* * *

Ігнатенко В. Поліщук Тамара Адамівна [Текст] / Володимир Ігнатенко // На сцені Львівської опери / Володимир Ігнатенко. – Л., 1998. – С. 53.

Паламарчук О. Музичні вистави львівських театрів (1776-2001) [Текст] / Оксана Паламарчук. – Л., 2007. – 448 с. – Із змісту: [Про Т. Поліщук]. – С. 301, 304, 307, 310, 325.

Терещенко А. Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка: піввік. творч. шлях [Текст] / Алла Терещенко. – К.: Муз. Україна, 1989. – 208 с. – Із змісту: [Про Т. Поліщук]. – С. 98, 110, 113, 123, 129, 131, 135, 144-146, 149, 153, 155, 171, 174, 190, 191, 199, 201.

Яременко Н. Кредо актриси [Текст] / Н. Яременко // Культура і життя. – 1975. – 19 жовт.

20 червня

Видатна оперна співачка

*До 90-річчя від дня народження
Теодилії БРАТКІВСЬКОЇ (1924)*

Теодилія Братківська народилася 20 червня 1924 року в місті Радимно Ярославського повіту, нині Перемишльського воєводства (Польща). Батько, Ілля Братківський, працював службовцем на залізниці, де відправляв швидкісний поїзд «Люкс Торпеда». Мати (з дому Гірна) – домогосподарка. Двоюрідний брат мами Василь Гірний був письменником, однодумцем і приятелем поета Богдана-Ігоря Антонича. Родина Братківських виховувала трьох дітей: Теодилію, Євгена та Галину.

В 1945 році родина Братківських примусово була переселена на терени Радянської України: спершу в Збараж Тернопільської області, а потім у Львів. Це сталося у зв'язку з ганебним масовим виселенням українців з Лемківщини, Надсяння, Холмщини, Підляшшя, яке тривало у 1945, 1946, 1947 рр. і отримало сумнозвісну назву операція «Вісла». Величезна кількість українців була закатована в концтаборах, зокрема в Явожно. Точної кількості загиблих ще не встановлено.

Теодилія Братківська з вдячністю згадує офіцера Радянської армії – майора Миколу Тимошенка – українця з Кубані. Він допоміг родині Братківських порадою, опікою та наданням безпеки.

Теодилія Братківська працювала у Львівському оперному театрі у 1945-1957 рр. як артистка хору, а у 1957-1984 рр. – як солістка опери. Вчилася у вечірній музичній школі на вулиці Коперника по класу вокалу у викладача В. Кадміної. Брала приватні уроки і вдосконалювалась у славетної української співачки Соломії Крушельницької.

Її голос – широкого діапазону: від лірико-колоратурного до драматичного сопрано, надзвичайно приємного тембру, технічно рухливий та вишколений. Вона володіла яскравою, імпазантною

зовнішністю, силою волі, надзвичайною організованістю та цілеспрямованістю, працьовитістю та обов'язковістю. Адже дуже непросто було вибитися з хористки у солістку опери та проспівати так багато головних різнопланових партій. Серед них Панночка («Утоплена» М. Лисенка), Мавка («Лісова пісня» В. Кирейка), Тамара («Демон» А. Рубінштейна), Бригітта («Іоланта» П. Чайковського), Мікаела і Фраскіта («Кармен» Ж. Бізе), Джульєтта («Ромео та Джульєтта» Ш. Гуно), Донна Анна («Дон Жуан» В.-А. Моцарта), Мюзетта, Тоска («Богема», «Тоска» Дж. Пуччіні), Джоконда (однойм. опера А. Понк'єлі), Ельвіра, Аїда, Леонора, Єлизавета, Віолетта, Джільда, Оскар («Ернані», «Аїда», «Трубадур», «Дон Карлос», «Травіата», «Ріголетто», «Бал-маскарад» Дж. Верді), Агата («Вільний стрілець» К.-М. Вебера), Серполетта («Корневільські дзвони» Р. Планкетта), Саффі («Циганський барон» Й. Штрауса), Луїза («Дуенья» С. Прокоф'єва), Зося («Назустріч сонцю» А. Кос-Анатольського) та ряд інших. В 1968 році співакці було присвоєно почесне звання заслуженої артистки УРСР.

Т. Братківська багато гастролювала – із своїм колективом, і сама, одержуючи запрошення співати провідні партії у спектаклях інших театрів республіки і країни. Її партнерами були всесвітньо відомі співаки: Густав Папп (Чехословаччина), Олена Черней (Румунія), Ірина Архипова, Владислав П'явко, Юрій Мазурок, Павло Лисиціан, Тийт Куузік та інші.

Вперше я почула спів Теофілії Братківської на початку 60-их років минулого століття на сцені Львівської опери в ролі Віолетти в опері «Травіата» Дж. Верді. Ми, тодішні студенти Львівської консерваторії ім. М. Лисенка, майже щодня ходили в оперний театр слухати оперні вистави, менше балетні (хоч їх теж любили), то в Драматичний театр ім. М. Заньковецької, або на концерти у Львівську філармонію (органного залу тоді ще не було). Я була зачарована голосом Теофілії Братківської, особливо її тембром та верхніми нотами.

Особливо Теофілія Братківська запам'яталася в партіях Аїди, Леонори в операх «Аїда» та «Трубадур» Дж. Верді та Тоски в однойменній опері Дж. Пуччіні. Партія Аїди ніби спеціально була

написана для голосу співачки. У першій арії є слова: «Зі славою вертайсь!», звернені до Радамеса, який вирушає в похід проти Ефіопії і Амонасро – батька Аїди. Залишившись сама, Аїда мучиться докорами сумління, адже вона побажала коханому перемоги над батьківщиною. У цій арії Аїда проходить через всі муки любові до батьківщини, батька та кохання до Радамеса. Арія чергується драматичними, насиченими та речитативними епізодами як в психологічному, так і динамічному плані. Завершується молитвою «Боги мої!», яку співачка почала на piano і закінчила на pianissimo. Партнерами у виставі були славні українські співаки народний артист СРСР Павло Кармалюк (Амонасро) та народний артист Білорусії Зеновій Бабій (Радамес).

Достовірний, чудовий, гармонійний образ оперної дівки Тоски початку ХІХ ст., «наполеонівських часів», створила співачка як у сценічному, так і вокальному плані. Партія Тоски вважається однією з найважчих партій драматичного сопрано. Потрібно, щоб виконавиця цієї партії мала добру вокальну школу, витривалість, розумно могла розподілити сили та поставити акценти, бо партія велика, різнопланова. Все це було у виконанні Теофілії Братківської. Голос сильний, зібраний, пробивав оркестр у драматичних моментах та звучав м'яко, ніжно у ліричних епізодах. Особливо вражала молитва Тоски, кантиленно та душевно проспівана співачкою після драматичної, насиченої сцени у другій дії опери.

У Теофілії Братківської дружня та шанована родина. Чоловік, Іван Патрай, працював заступником директора Технічного училища № 50, яке готувало кадри для виробничого об'єднання «Електрон». Дочка Галя закінчила відділ ткацтва Львівської художньої академії, брат, Євген Братківський, – доцент, викладав біохімію в зооветеринарному інституті (нині – Львівська національна академія ветеринарної медицини), сестра, Галина Шеремета, викладач німецької мови у Львівській політехніці, вела на телебаченні навчальну програму з німецької мови.

*Марія ГАЛІЙ,
заслужена артистка України,
доцент ЛНМА ім. М. Лисенка*

Література

Ігнатенко В. Братківська Теофілія Іллівна [Текст] / Володимир Ігнатенко // ЕСУ. – К., 2004. – Т. 3. – С. 427-428.

Лисенко І. Братківська Теофілія Ільківна [Текст] / Іван Лисенко // Співаки України: енциклопед. видання / Іван Лисенко. – К., 2011. – С. 68.

Мазепа Л. Братківська Теофілія Іллівна [Текст] / Лешек Мазепа // Укр. музична енциклопедія. – К., 2006. – Т. 1. – С. 265.

* * *

Ігнатенко В. Братківська Теофілія Ільківна [Текст] / Володимир Ігнатенко // На сцені Львівської опери / Володимир Ігнатенко. – Л., 1998. – С. 18-19.

Паламарчук О. Музичні вистави львівських театрів (1776-2001) [Текст] / Оксана Паламарчук. – Л., 2007. – 448 с. – Із змісту: [Про Т. Братківську]. – С. 308, 316, 339.

Терещенко А. Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка: піввік. творч. шлях [Текст] / Алла Терещенко. – К.: Муз. Україна, 1989. – 208 с. – Із змісту: [Про Т. Братківську]. – С. 60, 66, 79, 82, 90, 106, 110, 137, 139, 148, 154, 174, 201.

7 липня

Великий український колорист

*До 110-річчя від дня народження
Михайла МОРОЗА (1904-1992)*

Михайло Мороз належить до покоління яскравих талановитих художників України, які у період 20-30-х років ХХ ст. успішно розпочинали свій творчий шлях на рідній землі. Однак після Другої світової війни, рятуючись від репресій більшовицького режиму, змушені були шукати пристановища на чужині, у країнах Західного світу, де презентували великі духовні та мистецькі традиції свого народу.

Михайло Мороз народився 1904 р. в селі Пліхів Бережанського повіту на Тернопільщині. Батько Ілля був засновником і головою

читальні «Просвіта». Мати Параскевія любила поезію і славилася як народний лікар. Малий Михайло співав у різних хорах, полюбляв малювати. Початкову освіту здобув у Бережанах. У 1919 р. був учасником боїв за українську державність у 7-й Львівській бригаді УСС на Перемишлянщині. Був важко поранений, захворів на тиф. Закінчивши гімназію, у 1923 році він вступив до новоствореної тоді у Львові Мистецької школи О. Новаківського. Був одним із найобдарованіших і улюблених учнів вчителя. Не раз його рисунки О. Новаківський ставив за приклад іншим учням. Школа О. Новаківського у той час функціонувала як окремий мистецький факультет Українського таємного університету (Таємної політехніки). Викладачами у цій школі тоді були такі визначні вчені-педагоги, як І. Раковський, С. Балей, Є. Нагірний, В. Пещанський, В. Залозецький та інші. Олекса Новаківський був деканом факультету, а митрополит А. Шептицький – меценатом і співзасновником школи; впродовж 1924-1925 рр. викладав учням історію світового мистецтва.

Від 1925 р. учні школи разом з професором О. Новаківським щорічно виїжджали на літні пленерні студії до гірського гуцульського села Космач. Приїжджаючи до Львова, виставляли свої твори на учнівських звітних виставках. Михайло Мороз завжди був діяльним учасником цих виставок (1926, 1927, 1928 рр.).

У грудні 1928 р. М. Мороз як здібний випускник школи отримав стипендію від митрополита А. Шептицького і виїхав для поглиблення мистецьких знань до Парижа. Навчався в Академії Жульєна, а потім у Національній школі мистецтва і промислу на курсі монументального живопису. Влітку 1929 р. разом із С. Гординським, який в цей час перебував у Парижі, їздив на узбережжя Ла-Маншу малювати море. Навчався у Парижі до 1930 р., а, приїхавши до Львова, у 1931 р. взяв участь у першій виставці Асоціації незалежних українських мистців (АНУМ). Згодом примкнув до молодіжної творчої групи «РУБ» («Рубай з плеча»), яка у 1932 р. дебютувала на виставці Українського товариства прихильників мистецтва (УТПМ). Мороз також активно виставляв свої картини на пересувних виставках Мистецької школи

О. Новаківського в містах Галичини, які у 1930-1933 рр. були продемонстровані в Коломиї, Станіславі, Стрию, Самборі, Підгайцях, Перемишлі, Тернополі, Бережанах.

З 1932 р. працював асистентом і помічником О. Новаківського у Мистецькій школі.

Після смерті О. Новаківського (1935 р.) М. Мороз на замовлення митрополита А. Шептицького виконав серію портретів високих церковних сановників (братів Шептицьких, о. В. Лаби, Й. Коциловського, Й. Сліпого). Щоліта їздив на Гуцульщину в с. Космач і багато малював. Там познайомився з майбутньою дружиною Іриною Гаврищук, з якою одружився у 1941 р.

У 1938 р. М. Мороз став професором Богословської академії у Львові – викладав предмет аналогії мистецтва. Тоді ж він намалював пейзажі з церквою Св. Юра та мальовничий митрополичий сад («Святий Юр у літній зелені», «Весна. Вид на собор Св. Юра» та інші).

З приходом більшовицьких окупаційних військ до Львова 1939 р. М. Мороз оселяється у Космачі, де виконує сотні чарівних малярських пейзажів, жанрових сценок, портретів космачан. Свої твори висилає на виставки до Станіслава, Києва та Москви. В роки німецької окупації Галичини бере активну участь на великих збірних виставках новоствореної тоді у Львові Спілки українських образотворчих мистців (СУОМ). Так, на виставці 1943 р. М. Мороз представив 22 малярські полотна. Дуже влучно охарактеризував тоді його твори у своїй рецензії журналіст М. Островерха: «Мороз – це справжній поет, що закоханий у наші Карпати, передає їх душу, їх сонячні та райдужні симфонії, їх смуток і радість; їх звори, плаї, ґруні, церкви, струмки та річки, їх барвисто вдягнених мешканців. У нього струмок бурлить хижакон, його неспокійне плесо віддзеркалює всі тайни і скарби гір і їх лісів».

У 1944 р. Мороза таємно попередили про можливий арешт з боку більшовицької влади. Не гаючи часу художник з дружиною та сином залишили батьківщину і виїхали за кордон. Митець залишив в Україні понад 800 малярських творів. Дорожив ними, побивався

їхньою долею, вважаючи їх знищеними більшовицьким режимом. Справді, 1952 р. під час сталінської «чистки» фондів Національного музею у Львові були знищені деякі полотна М. Мороза. Збереглися лише твори в приватних колекціях.

Спочатку родина оселилася у Словаччині, згодом – у Німеччині у таборах для переміщених осіб. Там художник працює та бере участь у виставках українців-емігрантів у Регенсбурзі, Мюнхені та Берхтесгадені.

У 1949 р. М. Мороз із сім'єю переїхав до США, де поселився на острові Стейтен-Айленд під Нью-Йорком. У США він став одним із активістів нью-йоркської групи Об'єднання мистців українців Америки (ОМУА), постійним експонентом виставок цього об'єднання в Нью-Йорку, Маямі, Сіракузах, Монреалі, Детройті й Торонто.

У 1959-1963 рр. було організовано п'ять його персональних виставок у Нью-Йорку та 1964 р. – у Торонто.

Твори М. Мороза оздоблюють офіси найвищих урядових осіб на Заході – президента США у Білому Домі, канцлера Баварії у Німеччині, прем'єр-міністра Канади в Оттаві.

На запрошення патріарха Йосифа Сліпого художник чотири рази їздив до Італії (1967, 1972, 1973-1974, 1975 рр.). Створив серію римських пейзажів та ряд портретів, зокрема портрет Й. Сліпого, а також мозаїки на фронтоні собору Св. Софії у Римі. Подорожував по Греції, Туреччині, Австрії, Швейцарії, Іспанії, Франції. Численні його твори є експонатами Українського музею у Римі.

1970-1980 рр. – період найвищого злету творчості митця, широкого визнання його таланту. Італійська академія мистецтв іменувала М. Мороза академіком та нагородила золотою медаллю.

В Америці, як пише дослідниця творчості художника Л. Волошин, «остаточно викристалізовується його зрілий малярський почерк, посилюються експресіоністичні тенденції, художник здебільшого працює мастихіном, моделюючи форми цілими каскадами відкритих і звучних у кольорі пастозних мазків, динамічна ритміка цих мазків та посилена декоративна виразність кольорів

немов обнажують і підкреслюють на цих пізніх полотнах Мороза скриті у природі її первісні рушійні сили». Серед творів того часу – безліч пейзажів Кетскильських гір, що нагадували художникові, мабуть, рідні Карпати, морські пейзажі, перейняті несамовитою силою стихії природи. С. Гординський так описує ці його твори: «Мистець малює вже не так морські хвилі, а більше ту силу, яка кидає ті хвилі на прибережні скелі. Це важливо відмітити, бо дехто вважає, мистець не вийшов поза малярське коло, закреслене Новаківським... Отож Мороз – це мистець далеко не сателіт великого вчителя, а мистець, який зумів показати свій власний погляд на світ».

Дві останні прижиттєві виставки митця відбулися в Українському музеї у Нью-Йорку 1990 р. і роком пізніше у Філадельфії.

Після тривалої хвороби художник Михайло Мороз помер 27 вересня 1992 р. у своїй оселі на острові Стейтен-Айленд. Його мистецьку спадщину дружина Ірина передала Українському музею у Нью-Йорку.

***Зоряна ГРУШОВЕЦЬ,**
науковий працівник Львівського
художньо-меморіального музею О. Новаківського*

Література

Волошин Л. Мороз Михайло [Текст] / Любов Волошин // Енциклопедія Львова. – Л., 2012. – Т. 4. – С. 735-737.

Мороз Михайло [Текст] // Мистецтво України : біогр. довідник. – К., 1997. – С. 422.

* * *

Виставка українського мистецтва з колекції Канади і США для відзначення сторіччя з дня народження Олександра Архипенка [Текст, образотворчий матеріал] : [9 серп. – 30 верес. 1987 р.]. – Торонто, 1987. – 54 с. – Із змісту: [Про М. Мороза]. – С. 47.

Волошин Л. Аристократ українського колориту [Текст, образотворчий матеріал] : до 100-літнього ювілею Михайла Мороза (1904-1992) / Любов Волошин // Образотв. мистецтво. – 2004. – № 4. – С. 98-102.

Гординський С. В обороні культури [Текст] : спогади, портрети, нариси / Святослав Гординський. – К.: Гелікон, 2005. – 360 с.: іл. – Із змісту : [Про М. Мороза]. – С. 9, 11, 15, 16, 20, 22, 23, 148, 252.

Кейван І. Українські мистці поза Батьківщиною [Текст] / Іван Кейван. – Едмонтон; Монреаль, 1996. – 226 с. – Із змісту: [Про М. Мороза]. – С. 21, 45, 47, 76, 97.

Колесса Г. Космач вшановує великого мистця М. Мороза [Текст] / Галина Колесса // Свобода. – 1996. – 23 жовт. – С. 2-3.

Кузьмович О. Многолюдно і гідно відзначили 100-річчя від дня народження М. Мороза [Текст] / О. Кузьмович // Свобода. – 2004. – 15 жовт. – С. 22.

Михайло Мороз [Текст] // Книга мистців і діячів української культури: учасників Першої зустрічі українських мистців Америки й Канади з громадянством у днях 3-5 липня 1954. – Торонто, 1954. – С. 166.

Певний Б. Вітаїзм Михайла Мороза [Текст] / Богдан Певний // Сучасність. – 1993. – № 5. – С. 130-141.

Ріпко О. У пошуках страченого минулого: Ретроспектива мистецької культури Львова ХХ століття [Текст] / Олена Ріпко. – Л.: Каменяр, 1996. – 286 с. – Із змісту : [Про М. Мороза]. – С. 74, 80, 85, 104, 108, 109, 164, 265.

Світова виставка українських мистців [Текст, образотворчий матеріал] : каталог. – Торонто, 1982. – 109 с. – Із змісту: [Про М. Мороза]. – С. 68.

Степовик Д. Весняний квіт – від Мороза [Текст] / Дмитро Степовик // Свобода. – 2004. – 2 лип. – С. 24-25.

1 серпня

Білас – це стиль, школа, академія

*До 90-річчя від дня народження
Михайла БІЛАСА (1924)*

Народний художник України Михайло Білас як митець текстильної пластики відомий на всіх континентах, його ім'я записане у більш ніж 100 виданнях та публікаціях різними мовами

світу. Він – творець чудових килимів, верет, гобеленів, ліжників, а також вишиваних сервет, доріжок, подушок, автор неперевершених панно та аплікацій, образно виразних іграшок, декоративних квітів.

Народився 1 серпня 1924 року в селі Креховичі на Івано-Франківщині, а з двох років зростав у селі Медвежа на Дрогобиччині. 1944 року закінчив Дрогобицьку гімназію, відтак навчався в хореографічній студії місцевого драматичного театру, а у 1948-1953 рр. був учнем музичного училища у Львові по класу вокалу. А своє покликання знайшов, ставши студентом відділу текстилю Львівського інституту прикладного і декоративного мистецтва. У 1953-1959 рр. працював головним художником-модельєром у будинках моделей у Львові, потім у Харкові та Києві.

Михайло Білас вже з п'яти років вишивав: під наглядом матері пізнавав та засвоював різні техніки. Поєднання барв, плетива, декоративних побудов глибоко западали в підсвідомість, щоб через роки й десятиріччя прорости дивовижним цвітом.

Творчий доробок митця зараз нараховує кількасот власноручно виконаних праць, що експонувалися на багатьох персональних виставках в Україні, Бельгії, Франції, Німеччині, Індії, Канаді, США, Югославії, Росії, країнах Балтії тощо.

Найвищим здобутком Михайла Біласа є фантастичне проникнення в надра духовності рідного народу, щоб, засвоївши його спадщину, явити світові такі відкриття, видати такі мистецькі скарби, які однозначно вважаються перлинами української художньої культури. Найвиразнішою рисою його мистецької особистості є якийсь таємний контакт із духом рідної землі, творче проникнення у форми образності, властиві різним видам образотворчого фольклору: ткацтву, вишивці, писанкарству, різьбярству, розписам на папері, склі й дереві, витинанкам...

Як вважає сам художник, середньовічний український живопис дав йому уроки композиції та кольорознавства, а сучасне малярство сколихнуло своїм новаторством. Чималий вплив на становлення митця мало також художнє та культурне життя Львова – його музеї, виставки, дискусії, у яких формувалася осібна школа львівських митців декоративно-ужиткового профілю.

Небагато митців світу досягли такої події, як створення персонального музею ще за життя. А музей М. Біласа відкрито 1992 року в Трускавці. Знаменно, що функціонує він у місті, звідки походить рід великого майстра, і де він проживає сьогодні. Розмістився музей в одному з найгарніших будинків Трускавця, пам'ятці дерев'яної архітектури кінця XIX ст., старовинній віллі «Гопляна», пишна оздоба якої гармонійно вписалась у мальовничий краєвид міста.

У музеї експонуються текстильні роботи митця: гобелени, килими, верети, ліжники, вишивані сервети, доріжки, подушки, багатопланові сюжетні панно та аплікації, декоративні квіти. Експозиція розгорнута в дванадцятьох залах, що представляють понад 150 авторських робіт Михайла Біласа.

Крім постійно діючої виставки, музей експонує роботи живописців, графіків, майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, скульпторів, знайомлячи відвідувачів з новими авторськими здобутками.

М. Білас своєю творчістю проникає у глибини фольклорної самосвідомості, щоб цим шляхом вийти в ряд величин світової мірки, в ряд свідомих програмістів національного пластичного мистецтва, особливо в таких його ділянках, як гобелен та аплікація.

На його стиль і майстерність наклалися досвід і культура ткача, вишивальника, живописця, графіка, насамперед – народного майстра. У роботі художник поєднує різноманітні матеріали: нитки, ворс, картон, папір, дріт, фільц.

Білас – це стиль, це школа, це академія, що утверджує духовний потенціал української нації найсучаснішими художніми формами.

*Ірина ВАХНИЧ,
провідний методист Трускавецької МЦБС*

Література

Вдовиченко Г. «Мене півсвіту знає» [Текст] : [про виставку робіт художника] / Галина Вдовиченко // Висок. Замок. – 1999. – 12 черв. – С. 11.

Заболотна В. «Світлиця Біласа» повниться мелодіями [Текст] / Валентина Заболотна // Висок. Замок. – 1996. – 23 квіт. – С. 4.

Кара-Васильєва Т. Історія української вишивки [Текст, образотворчий матеріал] / Тетяна Кара-Васильєва. – К.: Мистецтво, 2008. – 464 с. : іл. – Із змісту : [Про М. Біласа]. – С. 397-399, 401.

Лащук Ю. Михайло Білас – це стиль, школа, академія [Текст, образотворчий матеріал] / Юрій Лащук // Образотв. мистецтво. – 1993. – № 1. – С. 12-14.

Романюк П. «Добрий ткач буде і на павутині ткати» [Текст] / Павло Романюк // Культура і життя. – 1996. – 29 трав.

Чавага К. Воскресіння чародія ткацтва [Текст] / Кость Чавага // За вільну Україну. – 1992. – 16 черв. – С. 4.

Шевченко Т. Михайло Білас: фантазія з ниток і душі [Текст] / Тетяна Шевченко // Ратуша. – 1992. – 6 черв. – С. 6.

8 серпня

Шлях до Гамлета

*До 100-річчя від дня народження
Олександра ГАЯ (1914-2000)*

Олександр Гай – відомий актор театру та кіно, народний артист УРСР (1956), лауреат Державної премії УРСР ім. Т. Шевченка (1971), народний артист СРСР (1977), професор (1977).

Народився 8 серпня 1914 року в Катеринославі (тепер Дніпропетровськ). У 15 років став статистом в Українському драматичному театрі ім. Т. Шевченка в рідному місті. Так почалося театральне життя майбутнього актора.

У 1933-1935 роках навчався у Московському художньому академічному театрі II (МХАТ II) в майстерні С. Бірман, відомої радянської актриси театру та кіно, театрального режисера, теоретика. Неймовірна жага до саморозвитку спонукала актора після закінчення студії МХАТу II навчатися у Музичному училищі ім. О. Глазунова (1936-1938) у класі педагога-вокаліста В. Біляєвої-Тарасевич. Незважаючи на постійну зайнятість у навчанні, О. Гай паралельно

працював у Московському театрі ім. М. Єрмолової під керівництвом Н. Хмельова.

З 1938 року працював у військових ансамблях пісні і танцю, виступав у фронтових бригадах. У 1947 році Олександр Гай став актором Львівського драматичного театру імені М. Заньковецької. На той час актору було вже 33 роки.

У театрі О. Гай проявив себе як високо інтелегентний, ерудований, талановитий актор, який безперервно працював над собою. Пік слави О. Гая припадає на 50-ті роки ХХ століття, коли у вподобаннях глядачів була два еталони акторської майстерності: Олександр Гай та Володимир Данченко (актор, батько майбутнього відомого українського режисера Сергія Данченка). Незважаючи на рівноцінну любов глядачів до обох, актори рідко зустрічалися в одній виставі та ніколи не ворогували між собою. Саме в цьому виявлялася високоосвіченість і толерантність О. Гая, який ніколи не любив роботи все «наполовину». Те саме він вимагав і від своїх колег по роботі. Тому не дивно, що такі два титани змогли існувати пліч-о-пліч на одній сцені.

О. Гай працював із такими режисерами, як В. Івченко, І. Гріншпун, згодом Б. Тягно. Це вилилося у ряд знаменних ролей для актора: отець Юліан у «Любові на світанні» Я. Галана, лікар Астров у відомій п'єсі «Дядя Ваня» А. Чехова, Гнат у «Безталанній» Івана Карпенка-Карого (одна із найулюбленіших ролей актора) і знаменитий Гамлет за однойменною трагедією В. Шекспіра та ін.

1959 року художній керівник Б. Тягно створив при Театрі ім. М. Заньковецької акторську студію (другу в історії театру). До складу викладачів курсу, серед яких були Б. Тягно, О. Ріпко, А. Ротенштейн та інші, долучився і О. Гай. Здобуті знання та вміння актора за часів навчання в студії МХАТу II та Музичному училищі ім. О. Глазунова дозволило на професійному рівні викладати студійцям сценічну мову. Проте це не єдина «школа» О. Гая. Володіючи прекрасним голосом, Олександр Гай з 1949 року викладав у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка, де був

завідувачем кафедри оперної підготовки. За життя він випустив близько 130-ти оперних співаків.

«Гамлет» у постановці Б. Тягна 1957 року – це вершина акторської майстерності О. Гая, хоч на той час актору виповнилося вже 43 роки. Він втілював на сцені власне «я». На роль Гамлета було затверджено двох акторів – О. Гая та Я. Геляса, проте закарбувався в пам'яті глядача Гамлет-філософ, втілений О. Гаєм. З перших хвилин, коли на сцені з'являвся задумливий Гай-Гамлет, глядач звертав увагу на обличчя актора, яке акумулювало в собі зосередженість думки і сили волі.

Незважаючи на успіх «Гамлета», надалі Олександр Гай все менше з'являвся у виставах театру. На думку Світлани Веселки, висловлену у статті «І пристрасть Гамлета у ньому не згасає...», однією із причин була нетерпимість актора до невігластва. Зважаючи на те, що О. Гай був високо інтелектуальною людиною, частковість і недбальство, а часом і нерозуміння режисерами концепції вистави, не давали їм порозумітися із актором.

Дивовижним є те, що О. Гай ніколи не зупинявся на досягнутому і в 1958 році закінчив заочно історичний факультет Львівського університету ім. І. Франка, а у 1969 р. – акторський факультет Московського театрального училища ім. Б. Щукіна.

Після вдалої ролі Гамлета Олександра Гая все частіше запрошували як кіноактора. Перша його робота в кіно – роль Григорія Сковороди в однойменному фільмі 1958 року режисера Івана Кавалерідзе. А далі були ролі: Погиба («Кров людська – не водиця», 1960), Ілько Горуля («Повернення», 1960), Вайнер («Українська рапсодія», 1961), Поліщук («Тіні забутих предків», 1964), Михайло Грушевський («Мир хатам, війна палацам», 1970), Михайло Коцюбинський («Родина Коцюбинських», 1970), за яку 1971 року отримав Державну премію, Санін («Дума про Ковпака», 1975) та ін.

У 1999 році режисер О. Бійма зняв документальний фільм «Олександр Гай», а за рік, 14 листопада, актора не стало. Похований на Личаківському кладовищі у Львові.

Олександр Гай – актор потужної внутрішньої сили, зовнішньої виразності, високої інтелектуальності. Можливо, саме таким бачив Лесь Курбас «розумного арлекіна».

*Мар'яна ЯНКЕВИЧ,
театрознавець*

Література

Гай Олександр Дмитрович [Текст] // Документальна скарбниця Шевченківських лауреатів / Олена Кульчий, Тамара Малярчук, Юлія Бентя. – К., 2013. – С. 72-73.

Гай Олександр Дмитрович [Текст] // Кіномистецтво України в біографіях: кінодовідник / Нонна Капельгородська, Євгенія Глущенко, Олександра Синько. – К., 2004. – С. 119-120.

Гай Олександр Дмитрович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962-2012: енциклопед. довідник / авт.-упоряд. М. Лабінський. – К., 2012. – С. 116-117.

Гарбузюк М. Гай Олександр [Текст] / Майя Гарбузюк // Енциклопедія Львова. – Л., 2007. – Т. 1. – С. 454-455.

Булик З. Я був лише скрипалем : спогади [Текст] : [про створення та діяльн. студент. театру Львів. ун-ту ім. І. Франка під орудою О. Гая] / Зиновій Булик // Просценіум. – 2002. – № 2. – С. 8-14.

Веселка С. Формула високого самоусвідомлення [Текст] : творчий портрет Олександра Гая / Світлана Веселка // Просценіум. – 2005. – № 3. – С. 26-31.

Заньківчани. Прощання: співчуття і пам'ять [Текст] // Театр. бесіда. – 2000. – № 2. – С. 42.

Козак Б. Театральні відлуння [Текст] / Богдан Козак. – Л.: Ліга-Прес, 2010. – 452 с. : іл. – Із змісту: [Про О. Гая]. – С. 160, 253, 254, 266, 339, 363, 368, 397, 403, 408, 420.

26 вересня

Аристократ духу, лицар сцени

*До 95-річчя від дня народження
Олександра ГРИНЬКА (1919-2013)*

У творчій біографії кожного театру є митці, без яких неможливе його функціонування як інституції передусім духовної. Це – моральні авторитети: актори, режисери, представники будь-якої професії – монтувальник чи директор. На заньківчанській сцені довгі роки ним, беззаперечно, був Олександр Гринько.

Народився 26 вересня 1919 року у с. Грибова Тернопільської області. Закінчивши гімназію у Тернополі, у 1938 році вступив на юридичний факультет університету в м. Вільно (Вільнюс, Литва). 26-28 жовтня 1939 року його обрали депутатом Народних зборів Західної України від Лановецького виборчого округу. Співав у хоровій капелі «Трембіта» під орудою Д. Котка, з 1940 року працював у Москві, у Червоноармійському ансамблі пісні й танцю, керівником якого був О. Александров. 24 червня 1941 року Олександра Гринька заарештували органи НКВС. Його засудили на 10 років позбавлення волі (Саратовська область, Комі АРСР) та 5 років заслання (Красноярський край). З 1949 року працював у таборовому театрі. Був звільнений 1955 року, а реабілітований – 1965 року. Після заслання у 36-річному віці став актором Львівського театру ім. М. Заньковецької, де пропрацював понад 50 років. У 1990 році йому присвоїли звання народного артиста України. Створив понад 150 ролей на сцені театру, десять – у кіно.

Олександр Гринько – представник покоління галицької інтелігенції початку ХХ століття, котра виборювала своє право на власну культуру, мову, театр у часи бездержавності України (30-40 роки ХХ століття). Актор вболівав за долю незалежної держави й на початку ХХІ століття. Не було, здається, у Львові імпрези (презентація книжки, відкриття художньої чи фотовиставки, музичні фестивалі, філармонійні вечори та ін.), на якій не можна було б

зустріти елегантного пана у скромному, але вишуканому костюмі – Олександра Гринька. Після побаченого чи почутого актор прагнув спілкування: так виникали імпровізовані кавування у львівських кав'ярнях чи телефонні дзвінки з неодмінним «Як вам?» або рішучішим «Треба щось робити, писати... Не можна мовчати!». Стежив за телеефіром, не пропускав жодної мистецької програми. Вмів як колега по цеху (закінчив заочно театрознавче відділення столичного університету театру, телебачення і кіно ім. Івана Карпенка-Карого) щиро порадуватися чиемусь успіху, допомогти порадою. Активна громадянська позиція та щире вболівання за якість і зміст нашого культурного та суспільного життя стали сенсом довгого і змістовного життя О. Гринька.

Свої 85 він зустрів в прекрасній творчій формі на сцені єдиного в своєму житті Національного театру ім. М. Заньковецької. У бенефісній виставі «Маргаритка» А. Салакру актор виступав у ролі сліпого Батька, який чекає свого сина, і (як йому здається), таки щасливо його дочікується...

Доля, несправедливо забравши у митця кращі роки молодості, неначе повертала сторицею украдене пізніше (щасливе довголіття, родинний затишок, творчу стабільність). На сцені акторові випало працювати зі знаковими режисерами-заньківчанами: Борисом Тягном, Олексієм Ріпком, Сергієм Данченком, Федором Стригуном, Аллою Бабенко. Тут були створені незабутні сценічні образи: Максим Залізник («Гайдамаки» Т. Шевченка), Клавдій («Гамлет» В. Шекспіра), Король Лір і граф Глостер («Король Лір» В. Шекспіра), Карпо («Суєта» Івана Карпенка-Карого), Адвокат Білинський («Сестри Річинські» Б. Антківа за І. Вільде), Стасов («Марія Заньковецька» І. Рябокляча), Командор («Камінний господар» Лесі Українки), Бризгалов («Кафедра» В. Врублевської) та ін.

Висока струнка статура, благородні риси красивого обличчя, приємний тембр глибокого баритону – ці вроджені дані, здавалось, «прирекли» Олександра Гринька до сцени! Йому особливо вдавались ролі героїв. А високі моральні критерії та особистісні характеристики актора вписувались у такий рідкісний сьогодні тип (у житті та на

сцені) амплуа – соціальний герой. І романтик. Він умів бачити зорі там, де були ...калюжі.

Ось як він згадував у телевізійному інтерв'ю програми «Портрет» роки, проведені у радянських концтаборах: *«У ті часи до нас потрапляли такі люди!!! Тільки з української культури: Григорій Кочур – поет, перекладач, літературознавець, його називали «живою енциклопедією», Борис Антоненко-Давидович, Володимир Гжицький, Дмитро Паламарчук – перекладач сонетів. З акторів: Петро Ратов-Карічковський, який працював у театрі Миколи Садовського. У мене є його театральні програмки, він мені потім їх прислав. Борисовський з театру «Березіль» Леся Курбаса. Олена Марченко, артистка з Московського Камерного театру Таїрова... Я зустрічався з ними. Це тільки україномовні. Я вже не кажу про інші національності. Але українців найбільше було».*

Автор автобіографічної повісті «Білі ночі, чорні дні» (1997), статей на театральні теми у періодиці, мемуарно-публіцистичного видання «Повернувся я з Сибіру» (2010).

Помер 8 вересня 2013 року. Похований на Личаківському кладовищі.

Перефразовуючи Євтушенкове: «Поэт в России больше, чем поэт», можна сказати, що життєвим та творчим кредо людини й митця Олександра Гринька було: «Актор в Україні більше, ніж актор».

Словами Лесі Українки, Ірини Вільде, Вільяма Шекспіра, Івана Карпенка-Карого заньківчанин Олександр Гринько промовляв своїм серцем, щоб бути почутим нашими серцями.

**Світлана МАКСИМЕНКО,
завідувач відділу літературно-мистецьких
програм ТРК «Львів»**

Література

Гринько О. Білі ночі, чорні дні [Текст] : автобіогр. повість / Олександр Гринько. – Л., 1977. – 150 с.

Гринько О. Олександр Гринько: «Тонка травиночка надії» [Текст] : розмова з актором Театру ім. М. Заньковецької / вела Світлана Максименко // Кіно-Театр. – 2012. – № 3. – С. 40-43.

* * *

Бічуя Н. Гринько Олександр [Текст] / Ніна Бічуя // Енциклопедія Львова. – Л., 2007. – Т. 1. – С. 581.

Гринько Олександр Боніфатійович [Текст] // Кіномистецтво України в біографіях: кінодовідник / Нонна Капельгородська, Євгенія Глущенко, Олександра Синько. – К., 2004. – С. 153.

* * *

Боднар Б. Актор, львів'янин, кумир [Текст] / Богдана Боднар // Театр. бесіда. – 2009. – № 2. – С. 8-10.

Козак Б. Монолог подумки про народного артиста України Олександра Гринька на ювілеї театру [Текст] / Богдан Козак // Просценіум. – 2007. – № 2-3. – С. 72-77.

Козак Б. Театральні відлуння [Текст] / Богдан Козак. – Л.: Ліга-Прес, 2010. – 452 с. : іл. – Із змісту: [Про О. Гринька]. – С. 7, 13, 64, 67, 253, 254, 264, 284-289, 294, 333, 364, 389, 397, 408.

Кошелінська М. Олександр Гринько [Текст] / Марія Кошелінська // Митці Львівщини: календар знам. і пам'ят. дат на 2004 р. / ЛДООУНБ; упоряд.: Н. Письменна, О. Галевич. – Л., 2004. – С. 67-70.

Попівчак І. «Повернувся я з Сибіру». Презентація книги спогадів заньківчанина О. Гринька [Текст] / Ірина Попівчак // Просценіум. – 2010. – № 2-3. – С. 213.

1 листопада

Народжений для сцени

*До 75-річчя від дня народження
Федора СТРИГУНА (1939)*

У техногенну епоху людство все частіше усвідомлює мудрість Творця і його вселенську справедливість: духовне превалює і рятує цей світ. Бо не хлібом єдиним живе людина. І якщо сьогодні можна купити будь-що (були б гроші!), то є одна річ, яка не купується, –

талант. Він не завжди стає символом (у тривіальному розумінні) багатства, але символом безсмертя – завжди. Параджанов, Миколайчук, Вінграновський... Список видатних українських митців зі світовим іменем можна продовжувати. До цієї когорти належить і Федір Стригун – народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка, голова Львівського міжобласного відділення Національної спілки театральних діячів України, доцент, член-кореспондент Академії мистецтв України.

Федір Стригун народився 1 листопада 1939 р. в селі Томашівка Черкаської області. Навчався на акторському факультеті Київського інституту театального мистецтва ім. Івана Карпенка-Карого (майстерня В. О. Неллі), працював у Запорізькому драмтеатрі. У 1965 р. став актором, а з 1987 р. – художнім керівником Театру ім. М. Заньковецької. Протягом 1990-1998 рр. підготував два випуски акторів при Львівській консерваторії ім. М. Лисенка. Серед поставлених ним спектаклів – «Хазяїн», «Суєта», «Житейське море» І. Карпенка-Карого, «Гайдамаки» Т. Шевченка, «Маруся Чурай» Л. Костенко, «Народний Малахій» та «Маклена Граса» М. Куліша, «Мазепа» (трилогія) Б. Лепкого, «Ромео і Джульєтта», «Гамлет» В. Шекспіра та інші. Загалом на сцені він створив 145 ролей, понад 40 режисерських прочитань. Ф. Стригуну належить відкриття і сценічне втілення творчості незаслужено забутого композитора Ярослава Барнича і його оперет «Шаріка» та «Гуцулка Ксеня». Фільми з його участю «Пропала грамота», «І в звуках пам'ять відгукнеться...», «Запорожець за Дунаєм», «Дударики», «Камінна душа» та інші принесли славу кіноактора.

Федір Стригун поєднує і різнобічно виявляє свій сценічний талант, народну дипломатію та батьківську любов, зокрема до студентів і молодих акторів театру. Найважливіша складова його сценічної привабливості – він питома український герой як за зовнішніми даними, так і за складом характеру: романтичний, прагматичний, запальний і вдумливий.

Серед сучасних режисерів України саме Стригун лідирує у зверненні та втіленні української класики в театрі. Робить це не

декларативно, а з переконання: національна драматургія, на його думку, як слід сьогодні не відкрита, не прочитана, не пошанована. Тому його інтерпретація на заньківчанській сцені «Наталки Полтавки» І. Котляревського на музику М. Лисенка, «Безталанної» І. Карпенка-Карого, «Ісуса, сина Бога живого» В. Босовича (за 4-ма Євангеліями) та інші стали подіями загальноукраїнського масштабу. Інколи з ярликами «шароварщини» (від недоброзичливців чи українофобів), інколи з суперлятивами (на кшталт: неповторно, колоритно, глибоко). Але ніколи не байдуже.

У телепрограмі «Портрет» Ф. Стригун згадує: «*«Суєту» Івана Карпенка-Карого я вперше прочитав у класі 8 чи 9-му. У нас сім'я така була: я сидів читав вголос п'єси; старший брат читав; мама кужіль прями; тато слухали і чоботи робили. Я прочитав всього Карпенко-Карого. Мені дивувались, що можу відрізнити п'єсу Карпенко-Карого від Старицького чи Кропивницького. Коли ж я грав на сцені в «Суєті» Івана Барильченка, то мені не треба було нічого грати. Родина Івана Барильченка абсолютно подібна до моєї родини. «Безталанна» – це мій гімн любові до села. Там все, що мені найдорожче і найближче. Не знаю, чи зможу це повторити. Це пояснити дуже просто: в мене батько був музикант і в мене в хаті збирався духовий оркестр. Брат старший на акордеоні і баяні прекрасно грав, міг і на скрипці. Тато теж на скрипці грав. Було дві скрипки в хаті. І так думаю, що я чув це, будучи в утробі матері, адже вона тоді була вагітною мною».*

Вистава «Безталанна» і досі залишається найкращою спільною роботою режисера Федора Стригуна та художника Мирона Кипріяна. Режисер точно відчув музичний образ вистави. Народні пісні, які звучать у виставі, відтворюють той безмежний степовий простір, в якому живуть герої драматурга, котрий формує їхні душі, визначає буття.

М. Оверчук зазначає: *«Національна ідея у постановках режисера Стригуна ніколи не підмінювалася етнографізмом. Пристрасті персонажів світової драматургії і конфлікти героїв української п'єси трактувалися з однаковою повагою, а мистецьке*

вирішення здійснювалося в однаковому масштабі. І вони відкривали Україну в духовній багатозначності й самодостатності».

Сьогодні важко уявити Львів, український сучасний театр без людини і митця Федора Стригуна: «Коли я сюди приїхав, то вже тоді читав Симоненка, Євтушенка, Рождественського, Вознесенського, Еренбурга, читав журнали «Москва», «Всесвіт», «Дружба народів». І вже був зорієнтований. Мені у Львові було дуже комфортно. Перша фраза, яка мені найбільше сподобалася у львів'ян: «Та це ж наш чоловік!». Я довго думав над цією фразою. Що ж таке «наш чоловік»? Потім я збагнув, що це таке. Відносини, єдність, як у євреїв. Оця хороша якість є у них. І мені це сподобалось. Без львівського оточення ми б не були театром ім. Марії Заньковецької. Театр Заньковецької зробив Львів. Бо театр Марії Заньковецької приїхав з післявоєнної евакуації в Тобольську: голі і босі. Такі, які тільки могли бути під час війни. Актори, яким і зарплати не платили. Вони, потрапивши сюди, збагнули, що від них вимагається більше, ніж вони спроможні. Вони збагнули, що статті Ярослава Галана (можуть про нього всяке говорити), але він до театру дуже серйозно ставився і його статті були дуже критичними. Їх читали. Борис Романицький ніколи б не запросив Бориса Тягна художнім керівником театру ім. М. Заньковецької. Але він приїхав до Львова і пропрацював три-чотири сезони тут. Бо знали, що це чоловік з європейської культури. Що це сподвижник Леся Курбаса, його школа, і театр зовсім помінявся. Став серйознішим, глибшим».

У цих думках, вчинках, виставах Театру ім. М. Заньковецької – митець і громадянин Федір Стригун: неповторний, талановитий, грішний і святий чоловік, якого з дитинства покликала сцена і яку він обрав добровільно своїм амвоном і плахою.

***Світлана МАКСИМЕНКО,
завідувач відділу літературно-мистецьких
програм ТРК «Львів»***

Література

Стригун Ф. Федір Стригун: Івана я боготворив... [Текст] / Федір Стригун // Кіно-Театр. – 2011. – № 2. – С. 9-11.

Стригун Ф. Федір Стригун: «Театр – це легенда» [Текст] : розмова з художнім керівником Театру ім. Марії Заньковецької // Кіно-Театр. – 2003. – № 6. – С. 58.

Стригун Ф. Я маю таке щастя любити, служити українському театру [Текст] / Федір Стригун // Театр. бесіда. – 2012. – № 2. – С. 2-3.

Стригун Ф. М. [Текст] // Хто є хто на Львівщині: видатні земляки. – К., 2003. – Вип. 1. – С. 164-165.

Стригун Федір Миколайович [Текст] // Кіномистецтво України в біографіях: кінодовідник / Нонна Капельгородська, Євгенія Глущенко, Олександра Синько. – К., 2004. – С. 572-573.

Стригун Федір Миколайович [Текст] // Шевченківські лауреати 1962-2001: енциклопед. довідник / упоряд. Микола Лабінський. – К., 2001. – С. 526-527.

Богдашевський Ю. Стригун [Текст] / Юрій Богдашевський // Укр. театр. – 1995. – № 2. – С. 22-25.

Веселка С. Шевченко в творчості Федора Стригуна [Текст] / Світлана Веселка // Театр. бесіда. – 2003. – № 1. – С. 20-23.

Веселка С. Антарес, Альфа Скорпіона, або Роки й миті актора Федора Стригуна [Текст] / Світлана Веселка // Театр. бесіда. – 1999. – № 2. – С. 6-9.

Григоренко В. Теплі струмені доброго серця, енергія щирої душі [Текст] / Володимир Григоренко // Театр. бесіда. – 2007. – № 1. – С. 9-11.

Історія українського театру [Текст]. В 3 т. Т. 2 (1900-1945). – К., 2009. – 866 с. – Із змісту: [Про Ф. Стригуна]. – С. 415, 781.

Липова Г. Місія духовного відродження [Текст] / Галина Липова // Театр. бесіда. – 1998. – № 1. – С. 66-69.

Оверчук М. Закулісний Есей [Текст] / Мирослава Оверчук // Укр. театр. – 2011. – № 1-3. – С. 20-23.

Тараненко Т. Федір Стригун [Текст] / Тетяна Тараненко // Митці Львівщини: календар знам. та пам'ят. дат на 2004 р. / упоряд.: Н. Письменна, О. Галевич; ЛОУНБ. – К., 2004. – С. 71-74.

Хім'як В. Драматичний світ Карпенка-Карого у візіях Федора Стригуна [Текст] / В'ячеслав Хім'як // Просценіум. – 2009. – № 1-2. – С. 79-84.

18 листопада

Митець-просвітител

*До 90-річчя від дня народження
Любомири ЯРОСЕВИЧ (1924-2007)*

Становлення музичної науки та культурного просвітництва на теренах Галичини неможливо уявити без Любомири Яросевич (Мелех) – фахівця, яка доклала чимало зусиль для популяризації західноукраїнської музичної культури. Поширене розуміння свого завдання як митця-просвітителя визначило генеральну лінію всієї творчої діяльності цього музикознавця.

Високоінтелегентна, тендітна жінка, з живим поглядом розумних очей, завжди усміхнена та уважна, доброзичлива, сповнена енергії та позитиву – такою була Любомира Яросевич.

Народилася 18 листопада 1924 року у м. Пшасниші Варшавського воєводства (Польща) в інтелегентній родині. Батько викладав музично-теоретичні дисципліни у середніх спеціальних музичних закладах, мати була вчителькою у школі. Спершу Любомира Мелех навчалася у Варшавській гімназії, згодом – у Державній гімназії з українською мовою навчання у м. Ярославі. Згодом закінчила диригентсько-хоровий відділ Станіславівського (Івано-Франківського) музичного училища, продовживши навчання 1950-1955 рр. на історико-теоретичному факультеті Львівської державної консерваторії ім. М. Лисенка, клас Й. Волинського. Після закінчення була скерована до Івано-Франківського музичного училища як викладач музично-теоретичних дисциплін. З часом її запросили викладати в Івано-Франківському педагогічному інституті (нині – Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника), де вона у 1972-1974 рр. очолювала кафедру історії, теорії музики та

гри на музичних інструментах. Одночасно Любомира Яросевич активно займалася науковою роботою, навчалася в аспірантурі Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського АН УРСР, логічним завершенням якої став захист кандидатської дисертації «Леся Українка і музика: музика поезії, поезія в музиці» (1972).

З 1974 року Любомира Яросевич розпочала викладацьку роботу у Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка. Читала лекції та проводила семінарські заняття з історії української музики. Її емоційні виступи вражали глибиною подачі матеріалу, бажанням відкрити для студентів невідомі сторінки української та, зокрема, галицької музичної культури. Студенти дізнавалися про джерела української музики, народне мистецтво Київської Русі та музичний побут княжого двору. Викладач цікаво подавала матеріал про становлення музичної культури Галичини, із захопленням розповідаючи про розвиток хорового руху, що привів до виникнення у Західній Україні відомих хорових товариств «Торбан» та «Боян», про зародження українського театру та формування галицької композиторської школи. З особливим пієтетом вона розповідала про життєвий і творчий шлях західноукраїнських композиторів, про роки спілкування зі Станіславом Людкевичем, Анатолем Кос-Анатольським, Миколою Колесою. Лекції завжди супроводжувались музичними композиціями. А ще Любомира Яросевич подавала матеріал, якого не було у підручниках. Усім вона намагалася прищепити любов до української музики. І це було її основним покликанням.

Варто відзначити вагомі здобутки Любомири Яросевич на науковій ниві. Їй належить монографія із серії «Письменник і музика» – «Леся Українка і музика», статті у міжвідомчій науково-методичній збірці «Українське музикознавство» («М. Лисенко і М. Старицький», «Деякі питання української музичної термінології в контексті Лисенкових інтерпретацій поезій Шевченка»). Вона була автором статей у музикознавчих томах «Записок Наукового товариства Т. Шевченка» («До питання жанрово-інтонаційного синтезу в

Лисенкових інтерпретаціях поезії Тараса Шевченка (на матеріалах солоспіву «Гетьмани»), «Марія Білинська. Творчий портрет»). Великим доробком Любомири Яросевич стала і серія статей, присвячених питанням українського музикознавства: «Микола Лисенко і Галичина», «Українська музична культура Ярослава 20-х–40-х рр. ХХ ст.», «Український театр «Руської бесіди»», «Українські співаки на польських оперних сценах» та ін.

Наукова діяльність Любомири Яросевич була активно пов'язана із виступами на наукових секціях НТШ з питань української музичної культурології, участю у міжнародних наукових конференціях (зокрема у Польщі – «Musica Galiciana»), в організації ювілейних урочистостей з нагоди 120-річчя від дня народження С. Людкевича (1999 р., Польща).

Уся творча діяльність музикознавця була просякнута щирою, відданою любов'ю до музичної культури свого краю. Анотації до концертів, організація вечорів пам'яті Т. Шевченка, ведення курсу лекторської майстерності для студентів у Львівській музичній академії, участь у діяльності культурного товариства «Надсяння» (депортованих з етнічних земель українців), активна співпраця з Музично-меморіальним музеєм С. Крушельницької у Львові – ось лише невеликий перелік активної громадської роботи Любомири Яросевич.

3 жовтня 2007 року вона відійшла у вічність. Поховали її на Личаківському кладовищі у Львові.

Любомира Яросевич любила світ, людей, переймалася проблемами своїх вихованців, своєї alma mater, свого рідного краю, якому чесно і віддано служила упродовж усього життя.

***Тетяна МОЛЧАНОВА,
професор кафедри концертмейстерства
ЛНМА ім. М. Лисенка***

Література

Мелех-Яросевич Л. Українська музична культура Ярослава 20-х – 40-х рр. ХХ ст. [Текст] / Любомира Мелех-Яросевич // Музика Галичини = Musica Galiciana. – Л., 2001. – Т. VI. – С. 101-107.

Мелех-Яросевич Л. Українські співаки на польських оперних сценах [Текст] / Любомира Мелех-Яросевич // Дзвін. – 1996. – № 8. – С. 105-119.

Яросевич Л. Дзвінкі силуети – від минулого до сучасного [Текст] / Любомира Ярославич // Просвіта. – 1997. – 13 верес. – С. 6.

Яросевич Л. І троянди, і терня... Йосип Гошуляк на сторінках книги «Й свого не цурайтесь» [Текст] / Любомира Ярославич // Дзвін. – 1999. – № 2. – С. 96-114.

Яросевич Л. Леся Українка і музика [Текст] / Любомира Ярославич. – К.: Муз. Україна, 1978. – 125 с.

Яросевич Л. Марія Білинська: творчий портрет [Текст] / Любомира Ярославич // Подвижниця української культури: кн. на пошану Марії Білинської. – Л., 2012. – С. 10-15.

Яросевич Л. Микола Лисенко і Галичина [Текст] / Любомира Ярославич // Музика Галичини = Musica Galiciana. – Л., 1999. – Т. 2. – С. 5-19.

Яросевич Л. Постать Соломії Крушельницької у польських виданнях [Текст] / Любомира Ярославич // Соломія Крушельницька та світова культура: ст. та матеріали. – Т., 2002. – С. 54-61.

* * *

Горак Я. Елегійні ретроспекції: на спомин про Любомиру Ярославич [Текст] / Яким Горак // Дзвін. – 2008. – № 4. – С. 125-129.

Любов Коссак-Баб'юк – педагог і музикознавець [Текст] / ред. і упоряд.: С. Павлишин, Ю. Ясіновський, Т. Коноварт. – Л., 2002. – 40 с. – Із змісту: [Про Л. Ярославич]. – С. 4, 12-13, 23.

Стернюк Г. Любомира Ярославич [Текст] / Галина Стернюк // Митці Львівщини: календар знам. і пам'ят. дат на 2004 р. / упоряд.: Н. Письменна, О. Галевич. – Л., 2004. – С. 75-77.

Сторінки історії Львівської державної музичної академії ім. М. В. Лисенка [Текст] / ред.: І. Пилатюк, В. Камінський та ін. – Л., 2003. – 253, [3] с. – Із змісту: [Про Л. Ярославич]. – С. 165, 195, 248.

22 листопада

Славна українська бандуристка-співачка

*До 70-річчя від дня народження
Галини МЕНКУШ (1944)*

Ім'я улюбленої та популярної народної артистки України Галини Менкуш відоме не тільки широкому колу слухачів в Україні, колишніх республіках Радянського Союзу, а тепер незалежних державах, але і в цілому світі: Канаді, США, Німеччині, Польщі, Чехії та інших країнах.

Вона відома не тільки як талановита бандуристка, чудова співачка але, безумовно, як основоположник жіночого виконання епічного жанру дум, раніше притаманного лише кобзарям чоловікам. Окрім цього, є талановитим композитором, викладачем, подвижником та патріотом української мови, літератури, музики та пісні.

Галина Менкуш народилася 22 листопада 1944 року у Львові в родині активних борців за волю України, членів УПА, багатолітніх підпільників. Батько, Іван Білий, – хоробрий провідник УПА – загинув в бою з НКВС 17 жовтня 1944 року у селі Сайки Миколаївського району на Львівщині, не доживши до народження донечки. Мати – Ярослава Менкуш – була у підпіллі. Її весь час розшукували, про неї розпитували... Своїм підпільним псевдо «Галина» вона назвала донечку. До дванадцяти років Галя проживала і виховувалась у маминої тітки Ксені, яку називала мамою.

Мати в силу зазначених обставин бути з донею разом, на жаль, не могла і була позбавлена радощів материнства. І лише у 1956 році вона відкрилась Галині, що вона її мати. Тоді, збагнувши потяг доньки до музики, записала її на навчання у клас бандури до дитячої музичної школи № 1 у Львові. Та збігло декілька років, і її не оминули ні арешт, ні мордовські табори. У книзі В'ячеслава Чорновола «Лихо з розуму» з підзаголовком «Портрети двадцяти... «злочинців», опублікованій понад 30 років тому у Парижі, за яку він

у брежнєвські часи тяжко карався у сумнозвісних ГУЛАГах політичних в'язнів, а в роки незалежності України отримав Шевченківську премію, серед двадцяти «злочинців» описані троє жінок. Серед них – Ярослава Менкуш. Згодом ця мужня жінка, щедро наділена мистецьким хистом, стала визнаною в Україні і за її межами майстринею художніх виробів, модельєром народного одягу. Її роботи – чудові вишивки, неповторні авторські свитки, оздоблені вишуканими візерунками, виконані в народному стилі, неодноразово експонувались на авторських виставках в Україні, а також у Канаді та США і завжди викликали у відвідувачів щире захоплення.

У календарі знаменних і пам'ятних дат «Митці Львівщини» за 2013 рік опублікована стаття Р. Федак «Українка ідеї та чину» про мисткиню (до 90-річчя від дня народження Ярослави Менкуш-Заневчик).

В 1962 році Галина Менкуш закінчила Львівську спеціальну музичну школу-інтернат ім. Соломії Крушельницької і вступила у Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка, у клас видатного педагога, нині заслуженого діяча мистецтв України, професора Василя Герасименка. Власне, вона є однією з перших його учениць, яка гідно продовжує традиції вчителя – виконавця і педагога, та його школи.

Сольного співу артистка навчалася у видатного львівського педагога Нестора Горницького – ерудованого музиканта, патріота, чуйної та душевної людини. Завдяки йому, вона професійно володіє своїм гарним, м'якого тембру голосом – високим меццо-сопрано – який звучить рівно на всьому діапазоні.

Теорію музики та гармонію Галина Менкуш вивчала у відомого українського композитора, народного артиста УРСР, лауреата Державної премії УРСР Анатолія Кос-Анатольського і згодом була першою виконавицею його творів, зокрема думи «Князівна Либідь» на слова Л. Тиглій та «Думи про золоті віки» за твором Лесі Українки.

У 1967 році Галина Менкуш закінчила Львівську державну консерваторію ім. М. Лисенка: отримала кваліфікацію концертного

виконавця, педагога і диригента. Концертну діяльність розпочала солісткою Укрконцерту в Києві. Невдовзі взяла участь в Українському республіканському конкурсі молодих виконавців і завоювала на ньому першу премію та звання лауреата конкурсу (1969). Так відкрились перед нею дороги в широкий мистецький світ: на сцени різних регіонів і міст України та багатьох республік колишнього Радянського Союзу, хоча з політичних міркувань інколи їй чинили перешкоди за вказівками високих радянських чиновників. І все ж вона виступала у престижних столичних залах, побувала й у віддалених куточках Росії, на Далекому Сході, у Казахстані і Середній Азії, де у різні часи і з різних причин (значною мірою внаслідок депортації цілих сімей з Галичини та інших областей України на схід) осіло багато наших співвітчизників-українців. Серед останніх вона знаходила особливо щирих і захоплених її мистецтвом шанувальників. Відбулось безліч зворушливих зустрічей, незабутніх концертів, які спонукали її до пошуків нового репертуару, розширення жанрової палітри виконуваних творів.

У 1969-1974 роках Галина Менкуш успішно працювала солісткою Державного заслуженого академічного українського народного хору ім. Г. Верьовки. Не можу не згадати тріумфального виступу хору та, зокрема, Галини на гастролях у Львові в 1970 році в залі Львівської філармонії. Зал був переповнений. Та коли вийшла артистка в костюмі Ярославни, створеному її мамою, та заспівала думу «Плач Ярославни» (на вірші Т. Шевченка, мелодія Федота Кучеренка, запис, партія бандури та аранжування Галини Менкуш). Глядачі всі встали, аплодували, скандували, кричали «браво», «біс», оплескам не було краю... Так прийшов успіх та визнання.

У 1974-1991 роках артистка працювала солісткою Київської філармонії, а в 1990-х роках почався новий етап у її діяльності. Менкуш звертається до педагогічної праці: стає викладачем Київської державної консерваторії ім. П. Чайковського (1992-1996), доцентом Київського університету культури (з 1994 р.), педагогом по класу бандури Київської дитячої академії мистецтв (з 1996 р.). Залучаючи юних музикантів до бандурного мистецтва і прищеплюючи їм любов

до цього українського інструмента та багатющої фольклорної спадщини нашого народу, артистка досягає значних успіхів. Серед її вихованців – лауреати Міжнародного конкурсу бандуристів ім. Гната Хоткевича у Харкові, випускниці Київського інституту культури сестри Сокальські (тріо бандуристок), лауреати всеукраїнських і міжнародних конкурсів студентки Київської дитячої академії мистецтв Іванна Калашник, Катерина Коврик, Анастасія Кравченко та ін. Про високий авторитет Г. Менкуш як педагога свідчить цікавий факт: у неї забажали навчатись гри на бандурі працівники посольства Японії в Україні.

У 1970-х роках вона концертувала переважно у межах колишнього Радянського Союзу, що можна пояснити тодішньою політичною ситуацією в країні і особливим ставленням до всього українського в культурі. І лише пізніше, наприкінці 80-х і 90-х роках її гастролі поширились і в інші європейські країни – Австрію, Чехію, Італію, а також Канаду (Монреаль, Торонто, Едмонтон, Вінніпег, Гамільтон) і США (Нью-Йорк, Філадельфія, Чикаго, Лос-Анджелес, Маямі).

Галина Менкуш співпрацює з багатьма композиторами і поетами. Брала участь в авторських концертах композиторів А. Кос-Анатольського, О. Білаша, Б. Фільц, у вечорах Спілки письменників. У зв'язку з цим з'являються власні пісні Менкуш для голосу з супроводом бандури на вірші сучасних українських поетів Д. Павличка («Смерека»), В. Симоненка («Ой майнули білі коні», «Ти знаєш, що ти людина», «Лебеді материнства»), В. Стуса («Ярій, душе», «Ой земле, втрачена, явися», «Сто років, як сконала Січ»), Л. Костенко («І як тебе тепер забути», «Осінній день») та ін., а також О. Олеся (драматична балада «Ворони», «Лебідь»), М. Вороного («Євшан-зілля»), або ж на вірші Т. Шевченка («Кругом неправда і неволя», «Гомоніла Україна»). В репертуарі бандуристки десять дум, оригінальних кобзарських та авторських, безліч власних обробок народних пісень, записаних видатними українськими письменниками Лесею Українкою, І. Франком, С. Руданським, П. Тичиною, а такі популярні як «Ой поїхав мій миленький до млина», «Через сад

виноград», «Козака несуть», «Гандзя» набули в її інтерпретації нового звучання.

Крім того, вона є автором шести пісень для голосу і бандури на вірші В. Іванишина, українського поета-патріота, репресованого в 1960-х роках. Серед них – «Колискова», «Загаси білу ватру у грудях», «Осене, осене», «Джерело», «Бойкиня» і особливо приваблива і значуща своїм змістом – «Тернова ружа». Слова останньої пісні поет присвятив другові – В'ячеславу Чорноволу.

Великим творчим здобутком Г. Менкуш є виступи у парі з майстром художнього слова, лауреатом Національної премії України ім. Т. Шевченка, народною артисткою України Нілою Крюковою у моновиставі «Маруся Чурай» на вірші Ліни Костенко та провідною драматичною актрисою Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра, заслуженою артисткою України Людмилою Лимар у моновиставі «Відьма» за Т. Шевченком. Артисткам аплодували глядачі не лише багатьох міст України, але й США, Канади, Австрії. З Н. Крюковою вони створили ще дві великі концертні програми «Наша дума, наша пісня» за творами Т. Шевченка та «Лірика і гумор», а також окрему програму за віршами В. Симоненка. Окреме місце в її репертуарі посідає цикл пісень, які, за переказами, належать Марусі Чурай. Більшість з них звучала у моновиставах, зокрема у згаданій виставі «Маруся Чурай».

Загалом, одне з найголовніших місць у творчості бандуристки посідає народний мелос: обрядові пісні (веснянки «Не стій вербо», «Ходить жучок»), колядки («Там на річці, на Йордані!», «Що то за предиво»), ліричні («Скаче сорока коло потока», «Ой заїхав козак та й з Україноньки», «Ой дуб, дубе»), історичні пісні («Ой на горі вогонь горить», «Ой крикнула лебедонька», «Ой полети, галко» та ін.).

Також виконувала романси українських композиторів, зокрема, «Вітре буйний» Б. Фільц, «Гей закуй мені, зозуле» Д. Січинського, «Цитьте, вітри» А. Коципінського, «І снилося...», «Дівчино кохана», «За твої, дівчино», «Баркарола» С. Людкевича. Більшість з них Г. Менкуш виконує у своїй власній обробці, використовуючи різноманітні засоби виразності і технічні можливості, притаманні грі

на бандурі. Це стосується також і композиторських обробок («На чужині тяжко жити» – обробка Л. Яценка, «Ой Дністре, мій Дністре», «Не питай», «І снилося з ночі дівчині» – обробка А. Кос-Анатольського, «Вівці мої, вівці», «Через сад-виноград», «Стоїть гора високая» – обробка М. Скорика, «Зелена рута» – обробка Б. Фільц, «Ой Гандзю милостива», «Про чечітку», «Ой крикнула лебедонька», «Да коли б мені воля», «Ой вийду я на вулицю», «Ой ненько, зацвіло серденько» – в обробці М. Лисенка).

У виконавській практиці артистка зверталась до творів різних епох і стилів: від старовинної до сучасної музики, розмаїття фольклорних жанрів, розширення постановочної та художньо-стильової форми та ін. Вона часто є першою виконавицею творів, спеціально написаних для бандури, наприклад, творів М. Дремлюги («Сюїта»), Б. Фільц («Імпровізація» для бандури і фортепіано, «Фантазія»), В. Кирейка, А. Маціяки, М. Скорика, С. Баштана, А. Коломійця, або ж її перекладів Д. Альбеніса («Кордова», «Легенда»), М. Лисенка («Серенада»), С. Людкевича, А. Кос-Анатольського.

Г. Менкуш видала збірку «Бандуро моя, мальованая...» куди увійшли твори з її репертуару (Київ, 2000).

Творчий доробок Г. Менкуш широко представлений в аудіозаписах «Ой крикнула лебедонька» (Москва, 1986); аудіокасети: «Маруся Чурай», «Наша дума, наша пісня», «Галина Менкуш» (Канада, 1989, 1990), «Пісні Галини Менкуш» (Львів, 1996), «Сад любові» (Львів, 1996). Вона має багато фондових записів на Українському радіо, телебаченні, здійснила озвучення фільмів, серед яких особливо знаменний для неї – «Пропала грамота» І. Миколайчука, де вперше у фільмі звучали виключно її бандура і голос.

Уже в часи незалежності нашої держави вона була удостоєна почесних звань заслуженої артистки України (1995) і народної артистки України (2002).

*Марія ГАЛІЙ,
заслужена артистка України,
доцент ЛНМА ім. М. Лисенка*

Література

Менкуш Г. Тернова ружа [Ноти, текст] / Галина Менкуш; сл. В. Іванишина // Укр. культура. – 2001. – № 6. – С. 33.

Литвин М. Менкуш Галина Іванівна [Текст] / М. Литвин // Мистецтво України: біогр. довідник. – К., 1997. – С. 408.

Фільц Б. Менкуш Галина Іванівна [Текст] / Богдана Фільц // Укр. музична енциклопедія. – К., 2011. – Т. 3. – С. 370-371.

Жеплинський Б. Кобзарськими стежинами [Текст] / Богдан Жеплинський. – Л., 2002. – 278 с. – Із змісту: [Про Г. Менкуш]. – С. 148, 151.

Кушнірук О. «Бандуро, моя малеваная...» [Текст] / Ольга Кушнірук // Укр. музична газета. – 2001. – № 1-2. – С. 13.

Малюта І. Ішов до тебе... [Текст] / Іван Малюта // Укр. культура. – 2001. – № 6. – С. 32-33.

Фільц Б. Багатогранність творчої діяльності Галини Менкуш [Текст] / Богдана Фільц // Нар. творчість та етнографія. – 2006. – № 3. – С. 112-117.

20 грудня

Життя заради родини і громади

*До 160-річчя від дня народження
Євгенії БАРВІНСЬКОЇ (1854-1913)*

«За кожним успішним чоловіком стоїть успішна жінка» – цей народний вислів має багато підтверджень у житті українського суспільства. Родина відомого громадського діяча, письменника, педагога Олександра Барвінського також слугує доказом цьому. Про цю видатну людину написано багато наукових праць, досліджень, де завжди побіжно, кількома реченнями, згадується його дружина – Євгенія – піаністка, співачка, диригентка. Це одна з тих українських жінок, яка заслуговує на особливу увагу, але відомостей про неї, на жаль, небагато.

Євгенія Барвінська народилася 20 грудня 1854 р. у Львові. Походила з давнього, істинно українського священничого роду Любовичів, з якого вийшло багато діячів. А її старша сестра Герміна стала дружиною відомого етнографа Володимира Шухевича. Євгенія була дуже освіченою, мистецьки обдарованою жінкою. У 1874 р. закінчила учительську семінарію у Львові. Захоплювалася живописом, писала вірші.

На той час в Галичині, а особливо у Львові, щораз більшої популярності здобувало домашнє музикування і навчання гри на музичному інструменті, зокрема фортепіано, ставало необхідною частиною світського виховання молодих панянок. Однак у Євгенії володіння інструментом не обмежилось тільки домашніми вечорами, адже отримала високопрофесійну школу гри на фортепіано в музичній школі в Кароля Мікулі – відомого музиканта, учня Ф. Шопена.

Влітку 1979 р. Євгенія вийшла заміж за Олександра Барвінського, який після смерті першої дружини залишився з двома маленькими дітьми. Євгенія повернула спокій і радість в родину, а також підтримувала чоловіка в його громадській діяльності. Після одруження Барвінські перебралася до Тернополя, де Олександр, окрім викладацької, провадив активну просвітницьку роботу, спрямовану на національне виховання народу. Зумів організувати в Тернополі товариство «Руська Бесіда», яке стало осередком товариського і культурного життя українців. Там відбувалися вечорниці, літературні читання, концерти пам'яті Т. Шевченка, М. Шашкевича, Ю. Федьковича, О. Кониського та ін.

Організатором і душею цих концертів була Євгенія Барвінська. Вона з допомогою о. Амвросія Крушельницького і о. Йосипа Вітошинського, який був диригентом хору села Денисів, заснувала чоловічий та жіночий хори. Їх репертуар обіймав твори М. Лисенка, І. Воробкевича, М. Вербицького, В. Матюка, С. Монюшка, Ш. Ґуно, а також народні пісні. У 1882-1888 рр. Євгенія Барвінська не тільки диригувала хором, а також акомпанувала і виступала як солістка. Виконувала «Ой, пущу я кониченька» М. Лисенка, «Соловейко»

М. Кропивницького, «Моя мила» і «Родимий краю» В. Матюка, «Над Прутом» І. Воробкевича, народні пісні в опрацюванні М. Лисенка, Д. Січинського, Г. Топольницького та ін.

Євгенія Барвінська готувала до концертів дівочі ансамблі. В них брали участь сестри Крушельницькі – Осипа, Олена та Соломія. Власне Євгенія Барвінська була першою вчителькою співу та гри на фортепіано славної Соломії Крушельницької. Кращезнавець Петро Медведик у публікації «Співачка світової слави», ґрунтуючись на листах Євгенії Барвінської до її батьків, подає відомості про те, що для виступів дівочих ансамблів Євгенія шила та оздоблювала вишивками костюми.

У листопаді 1888 року Олександра Барвінського перевели на посаду вчителя львівської чоловічої семінарії. У Львові замешкали спочатку по вул. Миколая (тепер Грушевського) і відразу розпочали будівництво вілли під Високим Замок, до якої переселилися 1890 р.

У Львові не припинилася громадська та хорова діяльність Євгенії Барвінської. У 1891 р. вона виступила одним з організаторів хору товариства «Львівський Боян», диригентом і акомпаніатором якого працювала до 1895 р. Власне за участю Є. Барвінської «Боян» гастролював у Празі, згодом у Станіславові та Стрию.

Подиву гідним залишається цей факт, що попри громадську зайнятість, Євгенія Барвінська виховала і вивела в життя вісьмох дітей – двох від першого шлюбу чоловіка та народила п'ятьох синів і одну доньку – Богдана (1880), Романа (1881), Галину (1883), Степана, Василя (1888) та Олександра (1890). Син Степан помер ще у дитинстві. Незважаючи на складне матеріальне становище родини після будівництва будинку, всі діти отримали добру освіту. Четверо синів студіювали за кордоном – Богдан у Швейцарії, Роман і Олександр у Кракові, а Василь, один з найвизначніших українських композиторів, – у Празі.

Відомостей про останні роки життя Євгенії Барвінської дуже мало. У 1913 р. перебувала у Німеччині, у санаторії на лікуванні, і там 20 грудня раптово обірвалося життя цієї чудової жінки. Похована

вона у Львові, на Личаківському кладовищі в родинному гробівці Барвінських.

*Галина ОГОРЧАК,
науковий співробітник Музично-меморіального музею
Соломі Крушельницької у Львові*

Література

Барвінські [Текст] // Мистецтво України: біогр. довідник. – К., 1997. – С. 42.

Мазепа Л. Барвінська Євгенія Максимівна [Текст] / Л. Мазепа // ЕСУ. – К., 2003. – Т. 2. – С. 242.

* * *

Горак Я. Протокол з Надзвичайних Загальних Зборів дня 21 грудня 1913 р. [Текст] / Яким Горак // Укр. музика. – Л., 2013. – Ч. 2 (8). – С. 108-155. – Із змісту: [Про Є. Барвінську]. – С. 153.

Медведик П. Співачка світової слави [Текст] / Петро Медведик // Соломія Крушельницька. Шляхами тріумфів. – Т., 2008. – С. 9-41. – Із змісту: [Про Є. Барвінську]. – С. 18.

Павлишин С. Олександр Барвінський [Текст] / Стефанія Павлишин. – Л.: Академічний експрес, 1997. – 148 с. – Із змісту: [Про Є. Барвінську]. – С. 20, 22, 40.

Справжній оперетковий талант

*До 150-річчя від дня народження
Кароліни КЛІШЕВСЬКОЇ (1864-1927)*

Зірка львівської оперети Кароліна Клішевська народилась 1864 р. у містечку Фриштак на Лемківщині (тепер Підкарпатське воєводство Польщі) в родині Вацлава Веселовського (у польському виданні «Słownik biograficzny teatru polskiego» написано Весоловський) та Антоніни зі Стефаників.

За польськими джерелами, майбутня артистка навчалась співу у Г. Маєрановської та Й. Шлезигер. А українські дослідники, зокрема, П. Медведик, О. Паламарчук, серед її наставників називають ще українського актора і режисера І. Гриневецького.

Уже з юних років дівчина виявила музичні здібності та акторський талант, бо 16-літньою розпочала сценічну кар'єру, виступаючи в аматорських виставах Юргенса у Львові.

Після Львова Кароліна, під сценічним ім'ям Карлінська, якийсь час була артисткою мандрівної трупи Г. Лясоцького, з якою гастролювала у містах Східної (Самбір) та Західної Галичини (Тарнів, Новий Сонч, Ряшів). Тут виконувала опереткові ролі, які в майбутньому стали її основним сценічним амплуа.

У 1885 р. Кароліна Веселовська-Карлінська вийшла заміж за драматичного актора Антонія Родкевича, який виступав під псевдонімом Клішевський. Отож і вона обрала собі сценічне ім'я чоловіка.

Клішевські працювали в театрі «Руська Бесіда» у Львові, у складі якого, з невеликими перервами, перебували до 1892 р. Кароліна Клішевська виступала в оперетах, водевілях, привертаючи увагу публіки й критиків гарним голосом, переконливою сценічною грою і комічним талантом. Про артистку можна прочитати у деяких статтях І. Франка, який як тодішній рецензент газети «Kurjer Lwowski» особливу увагу приділяв львівським виставам українського театру. Ось що Франко писав з приводу вистави музичної комедії М. Кропивницького «Пошилися в дурні» (жовтень 1888 р.): *«Особливо слід піднести гарний спів Клішевської, куплети якої викликали бурю оплесків»*. А це відгук на постановку в грудні 1890 р. одного з найскладніших зразків музично-драматичного жанру – «Різдвяної ночі» М. Лисенка: *«Партію Оксани співала Клішевська, і сміливо можна сказати, що як з боку співу, так і з боку гри, вона виконала своє завдання знаменито. Голос її, як на малу українську сцену, досить сильний, дзвінкий і здатний до широкої модуляції, разом з тим жива і артистична гра зробили з її Оксани таку роль, якої не посоромилась би навіть примадонна столичної сцени»*.

З неменшим успіхом Клішевська виконувала ролі Наталки («Наталка Полтавка» І. Котляревського), Оксани («Запорожець за Дунаєм» С. Гулака-Артемівського), Марусі («Чорноморці» М. Лисенка), Шарлотти («Гаспароне» К. Мілльокера).

Однак через несприятливі умови, в яких доводилось працювати артистам «Руської Бесіди» (постійне мандрівне життя через відсутність власного приміщення, скромні касові збори й невеликі гонорари), Кароліна Клішевська шукала місце праці на інших сценах. Так, у 1892 р. вона недовго виступала в опереті у Львівському театрі Скарбека (нині – Національний театр ім. М. Заньковецької), згодом неповний сезон перебувала у Варшаві у трупі фарсу і оперети (Warszawskie Teatry Rządowe). У наступні роки діяльність артистки була пов'язана з трупами А. Лелевича і Г. Лясоцького. А від сезону 1895-1896 рр. Клішевська є солісткою Міського театру у Львові (нині – Львівський театр опери та балету ім. С. Крушельницької). Талановита, надзвичайно артистична, приваблива, вона одразу ж стала помітною постаттю у мистецькому житті міста. Публіка й театральні критики з любов'ю називали її «Кліся». Ось що писала про Клішевську одна з польських газет: *«Досвідчена й талановита співачка, для якої не існують труднощі музичних форм, водночас чудова водевілістка, вміє співати і говорити з великою принадністю, невимушеністю, оригінальністю і гумором, зберігаючи при цьому належне почуття міри, смак і витонченість»*. А польський театрознавець Ф. Пайончковський зазначав: *«Це був справжній оперетковий талант, природна, чарівлива, завжди досконала у грі й співі»*.

Сучасники вважали Кароліну Клішевську неперевершеною у виконанні так званих куплетів, які співала «з шармом і пустотливою міною». Переважно це були вставні номери, не обов'язково тематично пов'язані із музичною виставою. Вони стосувались актуальних справ, навіть подій тодішнього політичного життя, і нерідко значною мірою зумовлювали успіх п'єси у глядачів. Багато таких куплетів спеціально писали для Клішевської.

Дирекція львівського театру надзвичайно шанувала талановиту артистку, доручаючи їй ролі майже в усіх постановках оперет і водевілів. Серед них як твори, що здобули в європейських театрах заслужений успіх, так і новинки, не завжди вартісні з мистецького огляду. Найвідомішими ролями в розлоговому репертуарі

Кароліни Клішевської були Неллі («Штигар» К. Целлера), Гортензія («Бал в опері» Р. Гойбергера), Маргарита («Весілля при ліхтарях» Ж. Оффенбаха), Фіфі («Красуня з Нью-Йорка» Г. Керкера), Алізія («Лялька» Е. Одрана), Моллі («Гейша» С. Джонса). З успіхом артистка виступила і в деяких оперних партіях, які відповідали її сценічному темпераменту. Це, зокрема, Гретель («Гензель і Гретель» Е. Гумпердінка, відома на польських сценах під назвою «Ясь і Малгося») і Мюзетта («Богема» Дж. Пуччіні).

Можливо, що у Львові Кароліна Клішевська приватно займалась педагогічною діяльністю. Ось що писала «Gazeta roganna» у квітні 1917 р. після дебюту у Міському театрі О. Любич-Парахоняк: *«Наша давня улюблениця Клішевська прищепила своїй учениці гарні навички природної, невимушеної і привабливої сценічної гри».*

Львівській сцені Кароліна Клішевська присвятила понад двадцять років. Після 1919 р. вона мешкала у Кракові, де провадила уроки співу. А в 1923-1927 рр. виступала у польському театрі м. Катовіце. У цьому місті 9 листопада 1927 р. артистка завершила свій земний шлях.

Мар'яна ЗУБЕЛЯК,
старший науковий співробітник Музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові

Література

Лисенко І. Клішевська Кароліна [Текст] / Іван Лисенко // Словник співаків України / Іван Лисенко. – К., 1997. – С. 134-135.

Лисенко І. Клішевська Кароліна [Текст] / Іван Лисенко // Укр. музична енциклопедія. – К., 2008. – Т. 2. – С. 432.

Медведик П. Клішевська Кароліна [Текст] / Петро Медведик // Мистецтво України: біогр. довідник. – К., 1997. – С. 299.

Паламарчук О. Клішевська Кароліна [Текст] / Оксана Паламарчук // Енциклопедія Львова. – Л., 2010. – Т. 3. – С. 245-246.

Kliszewska Karolina // Słownik biograficzny teatru polskiego. – Warszawa, 1973. – S. 300.

* * *

Історія української музики [Текст]. В 6 т. Т. 2. Друга половина XIX ст. – К., 1989. – 464 с. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 334, 335.

Медведик П. Діячі української музичної культури: матеріали до біобібліогр. словника [Текст] / Петро Медведик // Зап. НТШ. – Л., 1993. – Т. 226: Праці Музикознавчої комісії. – С. 370-455. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 409-410.

Паламарчук О. Музичні вистави львівських театрів (1776-2001) [Текст] / Оксана Паламарчук. – Л., 2008. – 448 с. : іл. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 87, 95, 123, 125, 136, 192, 193, 200.

Франко І. Про театр і драматургію [Текст] : вибрані ст., рец. та висловлювання / Іван Франко; упоряд. Михайло Нечиталюк. – К., 1957. – 239 с. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 44, 192, 194, 204, 214.

* * *

Cudnowski H. Niedyskrecje teatralne [Tekst] / Henryk Cudnowski. – Wrocław, 1960. – 431 s. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 21, 112.

Dzieje teatru polskiego [Tekst]. Т. IV. Teatr polski w latach 1890-1918. Zabór rosyjski / red. T. Siwerta. – Warszawa, 1988. – 861 s. : il. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 57, 124, 125, 148-151.

Rajczkowski F. Teatr Lwowski pod dyrekcją Tadeusza Pawlikowskiego, 1900-1906 [Tekst] / Franciszek Rajczkowski. – Kraków: Wyd-wo lit., 1961. – 516 s. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 259, 283, 293, 396, 431, 432, 440-451.

Wypych-Gawrońska A. Lwowski teatr operowy i operetkowy w latach 1872-1918 [Tekst] / Anna Wypych-Gawrońska. – Kraków, 1999. – 409 s. – Із змісту: [Про К. Клішевську]. – С. 134, 261, 263, 285, 291, 293-295, 297, 305, 306, 324.

З метою популяризації творчості Тараса Шевченка і Марії Заньковецької та вшанування їхньої пам'яті радимо організувати і провести спільно з громадськими організаціями, будинками «Просвіти» цикли просвітницьких заходів.

До Вашої уваги пропонуємо літературно-музичну композицію «Учітеся, брати мої!» та книжково-ілюстративну виставку «Сторінки львівської Шевченкіани».

Також ЛОУНБ було підготовлено рекомендаційний список літератури «Мовою фарб, голосом серця» та методичні рекомендації з організації книжково-ілюстративної виставки «Історична візія України і Тарас Шевченко».

Сподіваємося, вони стануть у нагоді під час відзначення 200-річчя від дня народження Кобзаря.

Учітеся, брати мої!

Літературно-музична композиція

Святково прикрашена зала, на сцені – портрет Т. Шевченка, біля портрета – квіти; екран, мультимедійний проектор.

Звучить хорівий твір «Думи мої» на вірші Т. Шевченка, мелодія К. Борисюка, обробка С. Орфеева (аудіозапис).

Ведуча

На культурному небосхилі кожного народу яскраво сяють імена видатних постатей, які є їх духовними провідниками, що згуртовували спільноту в націю.

Для кожного українця найяскравіше променіє зоря Великого Кобзаря – Тараса Григоровича Шевченка, величі духу нашої землі, могутнього дзвону нашої совісті.

З далекого травневого дня 1861 року, коли великий співець нашого народу назавжди повернувся у рідну Україну, нескінченною рікою приїжджають до Канева люди з усього світу, щоби поклонитися генію українського народу, який став виразником найзаповітніших жадань кожної нації, що бореться за справедливість. Адже його безсмертні твори – «Заповіт», «Минають дні, минають

ночі», «Думи мої», як і багато інших, – промовляють до народів нашої планети десятками мов, піднімають людей з колін, наснажують вічним вогнем правди.

Син кріпака, колишній козачок-служба пана Енгельгардта, Тарас Шевченко увічнив на папері слово своїх батьків і мовив своє. Викуплений 1838 року в Петербурзі прогресивними діячами культури, росіянами й своїми краянами, він, художник, учень Карла Брюллова, слухач Петербурзької академії мистецтв, через два роки видає свого «Кобзаря». Спочатку – усього вісім віршів та поем, які одразу знайшли відгомін у кожному українському серці. Серед них були «Думи мої» і «Перебендя», «Катерина» і «Тополя», інші, відомі кожному з дитинства твори. Згодом ця книга зі словом Шевченковим стала найнеобхіднішою в кожній українській оселі, разом із Біблією та Євангелієм, а на стіні, поруч з образами, у вишиваному рушнику – його портрет.

Чим він досягнув такої шани та всенародної любові?

Тим, що його думки та почуття злились із народними, що став його голос голосом народу, гнів і болі народу – гнівом та болями його – співця-кобзаря.

Як зазначав Олесь Гончар: «Маємо [...] пам'ятати, що Шевченко був сином волелюбного козацького краю, його душа з дитинства волала проти рабства, не терпіла будь-якої наруги, національної образи й повсякденних принижень, що випадали на долю уярмленої людини. Тим-то поет-бунтар славив героїку козацьких походів, звеличував лицарську честь тих, що готові були вмерти за свободу, до того ж – за свободу для всіх (згадаймо хоча б його прометеївську поему «Кавказ»»).

Звучить «Дума» з сюїти для фортепіано «Козацькі могили», музика А. Кос-Анатольського.

Ведуча

Однак хто ще з такою силою пристрасті, як Шевченко, звеличив мирну добру творчу працю людини, красу патріархальної злагоди й доброжитності? Хіба «Садок вишневий коло хати», цей світовий поетичний шедевр, не виповів нам, якою бачилась поетові його заповітна, глибоко людяна мрія? Зрештою, хто так глибоко проникав

у саму природу щастя людського, яке неможливе без вольної волі, без пошани дітей до батьків, без здруженості в громаді, в сім'ї, без гармонійного єднання людини з природою, цим найвищим даром Божим?

Звучить солоспів «Садок вишневий коло хати» на вірші Т. Шевченка, музика М. Лисенка.

1-й ведучий

Батьком української нації називали Шевченка свідомі сучасники ще за його життя. Кобзар – так назвав український народ Тараса Шевченка.

Ім'я цього всесвітньо відомого поета й митця є уособленням незламної сили духу та пророчого дару.

Але Шевченко був також і великим просвітителем свого народу. «Буквар південноруський», впорядкований Шевченком для українських недільних шкіл, був улюбленою працею поета, його прощальною, лебединою піснею, яку він надсилав з далеких берегів Неви в Україну, українським дітям. Юна сила народу, його незрадлива надія – ось ким були для нього його юні друзі, у чиєму достойному майбутті поет вбачав і своє власне безсмертя. Щоби видати свою абетку, Тарас Григорович намалював автопортрет (останній) і представив його для продажу разом із п'ятьма офортами на виставці в Петербурзькій академії мистецтв.

Попри всі царські циркуляри, укази і заборони Шевченко утвердив у своєму слові цілий народ, у тому самому слові, що нині вільно і гордо звучить по всій Україні. Поет вчив любові до рідної мови і до мальовничої рідної природи через свій «Кобзар» і через свій «Буквар». Отже, для кожного наступного молодого покоління Тарас Шевченко залишив своє дружнє посланіє: «Учіться, брати мої, думайте, читайте, і чужому научайтесь, й свого не цурайтесь!».

Звучить пісня Максима «Єсть на світі доля» з опери «Заграва» А. Кос-Анатольського.

2-й ведучий

Світ знає Шевченка передусім як поета – у цій мистецькій галузі найповніше виявився всеосяжний шевченківський геній, виразилася сила його прометеївського духу. Але Шевченко, як відомо, не лише

поет – революційний демократ і мислитель. Його велетенський талант різнобічний. Він – ще й прозаїк, і драматург, і художник, і скульптор, видатний портретист, пейзажист, а також гравер-офортист, який відіграв значну роль у розвитку цього виду вітчизняної графіки.

Його «Щоденник» і листування викликають подив і захоплення вчених широтою духовних зацікавлень, розмаїтістю й глибиною спостережень і міркувань, ґрунтовною обізнаністю в різних галузях науки, літератури, мистецтва.

Зацікавленість Шевченка не обмежувалася лише українською народною творчістю. Великий поет добре знав давньогрецьку й давньоримську літературу, був обізнаний з творами французьких, німецьких, англійських, російських письменників. Він постійно вивчав історію і культуру різних народів, охоче слухав пісні інших народів, ознайомився з негритянськими спіричуелсами і старовинними англійськими баладами у виконанні знаменитого у той час афроамериканського актора-трагіка Айри Олдріджа, з яким поета єднала щира дружба, любив мелодії та ритми польських мазурок – радів з духовного багатства кожного народу.

Звучить мазурка для фортепіано Ф. Шопена.

1-й ведучий

А ще Шевченко був здібним актором і, як свідчать сучасники, він з успіхом виконував характерні ролі на аматорській сцені. Був тонким знавцем і поціновувачем народнопісенного і професійного музичного мистецтва, а також неабияким співаком.

Не можна не дивуватися, що за жахливих життєвих умов (24 роки рабства, 10 – по казематах, коли діяла найсуворіша заборона писати й малювати, і неповних 13, коли за кожним кроком стежили шпигуни) сягнув Шевченко найвищих мистецьких висот, здобув академічну освіту та енциклопедичні знання, проробив творчу роботу, яка під силу лише титанічному таланту й титанічному духові.

Постійно виявлялася зацікавленість поета музичним мистецтвом, його широка обізнаність і тонке розуміння найрізноманітніших жанрів народної та професійної музики. Наприкінці 30-х – у першій половині 40-х років XIX ст., живучи в

Петербурзі, Шевченко не пропускав жодної нагоди відвідати оперний театр чи концертний зал, стежив за музичним життям столиці, спілкувався з відомими композиторами й музикантами-виконавцями.

Звучить каватина Норми з однойменної опери В. Белліні (аудіозапис).

Ведуча

Художньо-емоційна сила народної пісні й музика загалом відігравали надзвичайно важливу роль у Шевченковому житті й творчості, були для нього живодайним джерелом натхнення.

Був Шевченко надзвичайно музикальним, мав добрий голос, музичну пам'ять і неабиякий музичний слух. Дослідники життя й творчості поета одностайно зазначають, що вже малим хлопчиком, тільки зачувши нову пісню, він одразу, без найменшого зусилля переймав її слова й мелодію.

Шевченко без пісні не міг жити. У ранньому дитинстві він слухав журливі пісні, що їх співала мати, а потім – сестра Катерина. Він і сам співав сумні пісні, що мотивами сирітства були співзвучні його сирітській долі. Незвичайну силу пісні він інтуїтивно збагнув ще тоді, коли крізь плач в співі та ще в малюванні знаходив розраду своєму безпросвітку.

Про це згодом він написав у вірші «А. О. Козачковському»:

1-й ведучий

Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя-дяка,
Гарненько вкраду п'ятака –
Бо я було трохи не голе,
Таке убоге – та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжечку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу,
Та й списую Сковороду
Або «Три царіє со дари».
Та сам собі у бур'яні,
Щоб не почув хто, не побачив,

Виспівую та плачу.

Звучить солоспів «По діброві вітер віє» на вірші Т. Шевченка, музика В. Забіли.

2-й ведучий

Співав Шевченко і в Орській фортеці, у цій «покинутій Богом пустині», про що написав у своїй «захалавній книжечці»:

І довелося знов мені
На старість з віршами ховатись,
Мережить книжечки, співати
І плакати у бур'яні,
І тяжко плакати...

Звучить пісня «Зоре моя вечірняя» на вірші Т. Шевченка, музика Я. Степового.

Ведуча

Далеко від України Тарас Шевченко написав чотири невеличкі зошити ліричних віршів, куди увійшли такі відомі поетичні шедеври, як «Садок вишневий коло хати», «Зацвіла в долині» та багато інших. Думкою він летів до своєї рідної землі, і згадки про неї допомагали йому витримати роки нелюдських випробувань.

А ще поет почав висаджувати у піщану землю казахського степу різні галузочки, ретельно поливав їх та захищав від палючого сонця. Пагінці прийнялися, почали зростати, і кажуть, що існує цілий гай дерев, який Шевченко залишив на згадку про себе. Пам'ять про поета і любов до народного співця акина Тарази та його пісень живе серед казахів і киргизів донині.

Одного разу, перебуваючи у тих краях із творчою поїздкою, львівський композитор Анатолій Кос-Анатольський зрізав гілочку з верби, яку колись посадив Тарас Шевченко, і привіз до Львова. Висаджена у Стрийському парку вона є живим пам'ятником Тарасу Григоровичу Шевченкові. Ця верба сьогодні милує наше око, і, наче знак незламності та відродження українського духу, спонукає до філософських роздумів.

Звучить народна пісня «Ой вербо, вербо».

Ведуча

Дуже високо цінував Шевченко думу – один з головних жанрів української народної творчості. Мандруючи Україною, поет ніколи не пропускав нагоди послухати ці твори у виконанні кобзарів. Шевченко ставив українську думу на один щабель з епосом інших народів. Повсякчас записував разом із оригінальною поезією і малюнками на сторінках мистецьких альбомів.

Закликаючи відомого письменника у вірші «До Основ'яненка» співати рідному народові про велич його історії, його героїчної боротьби, Шевченко натхненно проголосив:

Наша дума, наша пісня
Не вмре, не загине...
От де, люде, наша слава,
Слава України!

Звучить солоспів «Давно те минуло» на вірші Т. Шевченка, музика А. Кос-Анатольського.

1-й ведучий

Ще під час навчання в академії, як зазначали у своїх спогадах сучасники поета, Шевченко за роботою завжди тихенько наспівував, зачаровуючи товаришів і свого вчителя «великого Карла», як називав він Брюллова. Спів був для Шевченка органічною потребою.

Пантелеймон Куліш писав у мемуарах: «...Такого або рівного йому співу не чув я ні в Україні, ні по столицях. Порвались разом усі розмови й між старими, й між молодими. Посходились із усіх світлиць гості до зали, мов до якої церкви. Пісню за піснею співав наш соловей, справді, мов у темному лузі, серед червоної калини... І скоро вмовкав, зараз його благали ще заспівати, а він співав і співав людям на втіху, а самому собі – ще й на більшу».

Часто виконував також жартівливі, гумористичні, дитячі пісні. Дуже імпонували йому твори для малечі, яку він любив і серед якої відпочивав душею. Тільки потрапляв у дитяче товариство – одразу світлішав, вигадував ігри, розваги, співанки. Як згадувала актриса Катерина Піунова: «Тараса Григоровича особливо любили мої молодші сестри і брати, яких, як і взагалі всіх дітей, він дуже любив.

Вони його, бувало, буквально обліплять, і він цілими годинами бавився з ними, співав українських пісень...»

Звучить «Заповіт» на вірші Т. Шевченка, мелодія Г. Гладкого, обробка К. Стеценка.

1-й читець

Портрет Шевченка в затишній залі
На рушничкові – калини цвіт.
Старий учитель гуртківцям юним
Розповідає про «Заповіт»:
– В Переяславі зродилось
Днем тяжким зимовим:
«Не забудьте пом’янути
Незлим тихим словом...»
Але чом казав Шевченко,
Нерозлучний з лихом,
Щоб його згадали словом
І незлим, і тихим?..

2-й читець

– Незлим, – каже вчитель сивий, –
Це в нас від природи,
Це від совісті людської,
Від людської вроди.
Бо народ наш український
Звіку незлобивий:
Завжди хоче, щоб при ньому
Й інший був щасливий.
Та ж і в пісні: «Ой гай, мати,
Ой гай зелененький,
Десь поїхав з України
Козак молоденький».

3-й читець

Од’їжджавши, шапку знявши,
Низенько вклонився:
«Ой, прощайте, слобожани,

Може, з ким сварився!»
Завмерли учні й дзвінка не чули,
Мов зацімліли в затишній залі.
Тарас дивився на них з портрета,
А вчитель сивий провадив далі:
– А чом Шевченко, що знався з лихом,
Просив згадати ще й словом тихим?

4-й читець

Тому що тихо росте калина,
Тому що тихо росте дитина,
Радіє мати над нею тихо
І тихо плаче, як прийде лихо.
І тихе, й світле людське бажання
В похід виходить – щоб до світання
Іти в дорогу в час миру й згоди
На ясні зорі, на тихі води.

Дмитро Білоус

*Звучить віночок пісень «Зацвіла в долині» і «Тече вода» на вірші
Т. Шевченка, музика А. Філіпенка.*

Ведуча

Геніальність Шевченка полягає в тому, що за короткий час перебування в Петербурзі він став великим митцем, високоосвіченою й висококультурною людиною свого часу.

Шевченко був дуже обізнаним в царині професійного музичного мистецтва. Цей «мужицький поет», як дехто прозивав його в аристократичних колах, за короткий час зумів досягнути найкращі твори зарубіжної музичної літератури, ознайомитися з різними жанрами мистецтва. Багато друзів було в нього серед музикантів, композиторів, музичних критиків, акторів. Так, з Семеном Гулаком-Артемовським вони були знайомі з 1836 року, і дружба ця тривала до останніх днів життя Шевченка. Поет знав весь оперний репертуар співака, провідного актора придворного театру в Петербурзі, був знайомий з його колегами по сцені. Шевченко часто бував на концертах відомих інструменталістів – польського піаніста А. Контського, бельгійського скрипаля і композитора А. В'єтана,

німецького віолончеліста Б. Ромберга. Теплі взаємини пов'язували Шевченка з видатними російськими композиторами М. Балакіревим, О. Даргомижським, М. Мусоргським, К. Вільбоа.

Т. Шевченко тонко розумів манеру і спосіб виконання творів, різних за жанрами, характер і особливість мало не всіх музичних інструментів, найулюбленішим з яких була для нього віолончель. Про неї поет не раз згадує в «Щоденнику» й повістях, наприклад, у повісті «Музикант»: «...Тільки одна душа людини може так плакати і радіти, як співає і плаче цей дивний інструмент».

Звучить Арія Й. С. Баха з оркестрової сюїти Ре мажор в перекладі для віолончелі та фортепіано (аудіозапис).

Ведуча

Іван Франко так характеризував Тараса Шевченка: «Він був сином мужика – і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком – і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком – і вказав нові світлі й вільні шляхи професорам і книжним вченим».

У повістях Шевченка «Близнецы», «Варнак», «Прогулка с удовольствием и не без морали», «Несчастный», «Художник» знаходимо оцінку багатьох музичних творів, дивуємося з його обізнаності й широти зацікавлень. Усі свої музичні враження Т. Шевченко занотовував також у своєму «Щоденнику», який тепер є безцінним літописом культурного життя того часу.

Творчість віденських класиків – композиторів Гайдна, Моцарта, Бетховена ставив поет надзвичайно високо, не раз висловлював захоплення їхньою музикою. Ще надзвичайно цінував Шопена – свого улюбленого композитора-романтика.

Звучить мазурка Ф. Шопена в перекладі для скрипки і фортепіано.

Ведуча

Ідейна, образна, стильова і музична близькість віршів Шевченка до народних пісень спричинилась до того, що народ сприйняв їх усією душею. В історії світової літератури немає автора, який своїми поезіями викликав би такий глибокий резонанс у творчості народу.

Музикознавець Марія Білінська зазначала: «Шевченкова поезія хвилює глибоко й постійно: тоді, коли він промовляє до нас

пластичним образом, і тоді, коли музикою передає настрої. Ліра, яка народжувала такі неперевершені твори, мала безліч найрізноманітніших струн – від тонких, тендітних, мов осіннє павутиння, до потужно-гучних, які, мов грім небесний, вражали слух і серце».

Патріарх української музики Станіслав Людкевич висловлювався так: «Мабуть, ні один із світових поетів-ліриків не діждався такої сили музичних обробок своїх творів (і то якраз вокальних, т. є. призначених до співу), що саме Шевченко. Досить буде сказати, що вся наша вокально-музична література за останніх 70-80 літ (від 1860 р.) – п. в. поза церковною та протонародними піснями – це, мабуть, у добрій половині твори на слова Шевченка».

Це сталося, як вважає науковець, завдяки емоціональності та стихійності вислову, а також безмежного ліризму поезії Шевченка, та співного, тобто музикального, характеру поетичної форми, яка надзвичайно легко знаходить свою мелодію.

Звучить солоспів «Минули літа молодії» на вірші Т. Шевченка, музика О. Нижанківського.

Ведуча

Не одне покоління українців виховувались на творах Великого Кобзаря. І сьогодні Шевченкова поезія продовжує надихати нас на нові звершення і перемоги.

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Вислів, яким Т. Шевченко закінчує свій вірш «На вічну пам'ять Котляревському», став пророчим щодо самого поета.

Будеш, батьку, панувати,
Поки живуть люди;
Поки сонце з неба сяє,
Тебе не забудуть!

Починаючи з 60-х років минулого століття в Україні стало традицією відзначати у березні роковини Тараса Шевченка.

Усі перші громадські вшанування пам'яті поета щороку відбувалися дуже урочисто і викликали появу все нових композицій на його вірші. Так, у Львові у 1868 році на шевченківському концерті вперше прозвучали два хорові твори на слова «Заповіту» композиторів – молодого М. Лисенка і вже відомого М. Вербицького.

Про ще один випадок можна дізнатися з листа Лесі Українки до матері, який вона написала 1900 року з Тарту: «Несподівано попала я тут на роковини Шевченка в чисто студентську компанію і в таку ж обстановку. Було три реферати, один з них доволі цікавий, читались вірші, співались пісні...». На прохання товариства, славетна поетеса читала свій вірш «На роковини Шевченка»:

Колись нашу рідну хату
Темрява вкривала,
А чужа сусідська хата
Світлами сіяла.
Та минав ти наш Кобзарю,
Чужії пороги,
Орав свою вбогу ниву,
Рідні перелоги.
Гомоніла твоя кобза
Гучною струною,
В кожному серці одбивалась
Чистою луною.
Спочиваєш ти, наш батьку,
Тихо в домовині,
Та збудила твоя пісня
Думки на Україні.
Хай же промінь твоїх думок
Поміж нами сяє,
«Огню іскра великого»
Повік не згасає!
Щоб між нами не вгасало
Проміння величне,
Ти поставив «на сторожі»
Слово твоє вічне.
Ми, як ти, минати будем

Чужії пороги,
Орать будем свої ниви,
Рідні перелогі.

Леся Українка

Ведуча

У 2014 році світова громадськість святкує 200-річчя від дня народження геніального сина українського народу.

Геній Великого Кобзаря світить нам крізь століття.

Звучить хорівий твір «Учітеся, брати мої!» на вірші Т. Шевченка, музика А. Кос-Анатольського (аудіозапис).

***Наталія ЮЗЮК,
старший викладач кафедри музичного мистецтва
факультету культури і мистецтв ЛНУ ім. І. Франка,
вчитель-методист вищої категорії***

Сторінки львівської Шевченкіани

Книжково-ілюстративна виставка

*«...а він горить, ні, не горить –
палає, в пориві творчому згорає
весь...»*

М. Бакай

Розділ І. Мовою фарб, голосом серця
(про Т. Шевченка як художника)

*«...його рисунки олівцем, тушшю,
сепією, аквареллю є унікальним
явищем у європейському малярстві»*

Д. Антонович

Розділ ІІ. Кобзарева думка, Кобзарева пісня
(про пісні на вірші поета-митця)

*«Скільки в тій пісні простій
неземної краси...»*

М. Красюк

Розділ ІІІ. Вшановуймо пам'ять поета
(про пам'ятники Т. Шевченку на Львівщині)

*По шляхах народної любові,
По стежках тернистих стільки літ
Він ішов до Львова, щоб у Львові
Бронзовим піднятись на граніт*

В. Мартинов

До 160-річчя від дня народження Марії Заньковецької радимо організувати літературно-мистецький вечір «Феномен таланту актриси» та вечір-портрет «Унікальний, єдиний, неповторний талант Марії Заньковецької».

Заходи доповнить книжково-ілюстративна виставка.

Легенда української сцени **Книжково-ілюстративна виставка**

«Заньковецька – людина великої культури, шаленої артистичної інтуїції...»

О. Луцький

Розділ I. Велична постать української актриси
(про життєвий та творчий шлях)

«Виступаючи на дошках галицького театру, Заньковецька виправдала цілком увесь гомін своєї слави»

С. Чарнецький

Розділ II. Талант, сповнений любов'ю
(про вшанування пам'яті актриси)

«Незабутній Кобзар українського горя поставив Слово на сторожі, а Ви понесли те Слово, щоб палити серце, щоб будити ним чуйність до світла і рідної мови»

М. Коцюбинський

Перелік імен митців-ювілярів 2014 року, статті про яких друкувалися у попередніх випусках календаря

- Байко Даниїла (1929), співачка (1999)
Баронч Тадей (1849-1905), польський скульптор (1994)
Береза Василь (1754-1827), живописець (1994)
Білявський Євстахій (Остап) (1740-1804), живописець (1994)
Борковський Пантелеймон (1824-1911), співак (2004)
Венгринович Тирс (1924-), графік (1994)
Гаврилюк Володимир (1904-2000), живописець (1994)
Ґодебський Ципріян (1835-1909), польський скульптор (1994)
Грамотєєва Наталія (1949), піаністка, педагог (2009)
Гринько Олександр (1919-2013), актор театру та кіно (2004)
Гургула Ірина (1904-1967), мистецтвознавець (1999)
Долинський Лука (1745-1824), живописець (1994)
Данченко Володимир (1914-1967), актор (1999)
Драган Михайло (1899-1952), мистецтвознавець (1994)
Евтельє Павло (1804-1889), скульптор (1999)
Ельснер Юзеф (1769-1854), композитор, диригент, педагог (2009)
Заньковецька Марія (1854-1934), актриса (1999; 2004)
Зубрицький Никодим (1688-1724), гравер (1994; 2008)
Івасюк Володимир (1949-1979), композитор, співак, поет (1999; 2004;
2009)
Ковжун Павло (1896-1939), графік, мистецтвознавець (1994)
Козик Михайло (1879-1947), живописець (1994)
Колесса Іван (1864-1898), фольклорист (2004)
Копистинський Теофіл (1844-1916), живописець (1994)
Кос-Анатольський Анатоль (1909-1983), композитор, педагог (1999;
2009)
Коссак Юліуш (1824-1899), польський живописець і графік (1999)
Кривицька Леся (1899-1983), актриса (1999)
Крушельницька Марія (1934), піаністка, педагог (2009)
Купчинський Роман (1894-1976), композитор, письменник (2004)
Кушплер Ігор (1949-2012), співак, педагог (2009)

Левицька Ольга (1879-1925), актриса (1994; 1999)
Левицький Микола (1870-1944), український і польський співак,
режисер, педагог (1994)
Людкевич Станіслав (1879-1979), композитор, музикознавець,
педагог (1994; 2004)
Максименко Зінаїда (1939-2000), концертмейстер, педагог (2009)
Маланюк Ірина (1919-2009), співачка (1999; 2009)
Матюха Ярослава (1939), піаністка (2009)
Мегик Петро (1899-1992), живописець (1994)
Мисько Еммануїл (1929-2000), скульптор, педагог (2004; 2009)
Музика Ярослава (1898-1973), живописець, графік (1999)
Носалевич Олександр (1874-1959), співак (1994; 1999)
Овсійчук Володимир (1924), мистецтвознавець (2004)
Остафійчук Зінаїда (1949), диригент, педагог (2009)
Петранович Василь (1680-1759), живописець (1994)
Пилатюк Ігор (1954), диригент, скрипаль, педагог (2009)
Скала-Старицький Мирослав (1909-1969), співак (1999; 2009)
Сов'як Роман (1939-2007), хоровий диригент, педагог (2009)
Сологуб Ірина (1884-1971 або 1972), співачка (2004)
Старчук Іван (1894-1950), мистецтвознавець, педагог (1994)
Труш Іван (1869-1941), живописець (1994)
Устиянович Корнило (1839-1903), маляр, письменник (1994; 2009)
Флис Володимир (1924-1987), композитор, педагог (2004)
Харків Олекса (1897-1939), живописець, графік (1994)
Хомин Роман (1907-1944), художник, іконописець (2009)
Цигилик Олег (1939), хоровий диригент, педагог (2009)
Юзюк Іван (1939), диригент, педагог (2009)
Яремов Іван (1929-1999), художник (2004)
Яросевич Любомира (1924-2007), мистецтвознавець (2004)
Яців Мирон (1929-1996), художник-графік (1999; 2009)

* * *

20-річчя з дня заснування Музично-меморіального музею Соломії
Крушельницької у Львові (2009)

Перелік знаменних і пам'ятних дат 2015 року

Січень

- 1 120 років від дня народження **Марії Дольницької** (1895-1974), художниці
- 115 років від дня народження **Василя Дядинюка** (1900-1944), художника, графіка
- 95 років від дня народження **Ярослава Новаківського** (1920-1982), архітектора
- 75 років від дня народження **Марії Галій-Моравської** (1940), співачки, педагога
- 70 років від дня народження **Василя Дударя** (1945), співака, педагога
- 135 років від дня народження **Василя Петровича** (1880-1914), актора, співака
- 2 125 років від дня народження **Михайла Голинського** (1890-1973), співака
- 90 років від дня народження **Андрія Нікодемівича** (1925), композитора, педагога
- 80 років від дня народження **Ярослава Мацієвського** (1935), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 5 135 років від дня народження **Василя Верховинця** (1880-1938), диригента, хореографа, музичного етнографа
- 160 років з дня смерті **Яна Камінського** (1777-1855), польського актора
- 10 65 років від дня народження **Василя Пилип'юка** (1950), фотохудожника, журналіста
- 11 100 років від дня народження **Вітольда Манастирського** (1915-1992), живописця
- 12 135 років від дня народження **Василя Безкоровайного** (1880-1966), композитора, диригента, педагога
- 13 65 років від дня народження **Василя Луціва** (1950), живописця, скульптора з Городка
- 14 105 років від дня народження **Василя Харченка** (1910-1971), режисера
- 15 105 років від дня народження **Валентина Борисовця** (1910-1979), художника театру
- 18 75 років з дня смерті **Богдана Вахнянина** (1886-1940), композитора, педагога, диригента

- 21 145 років від дня народження **Зигмунда Розвадовського** (1870-1950), польського живописця
- 24 120 років від дня народження **Ореста Руснака** (1895-1960), оперного співака
- 26 75 років від дня народження **Василя Попадюка** (1940-1991), виконавця на народних інструментах
- 27 100 років від дня народження **Якова Гніздовського** (1915-1985), мистецтвознавця, кераміста, графіка, художника
- 28 80 років від дня народження **Леоніда Грабовського** (1935), композитора, педагога
- 31 75 років від дня народження **Володимира Ігнатенка** (1940-2010), співака, педагога

Лютий

- 1 85 років від дня народження **Миколи Бідняка** (1930-2000), живописця, графіка
- 70 років від дня народження **Наталії Свободи** (1945), співачки, педагога
- 4 60 років від дня народження **Віри Тарасенко** (1955), художниці з Самбора
- 6 130 років від дня народження **Валентія Адамчака** (1885-1956), польського органіста, диригента, педагога
- 7 150 років від дня народження **Олександра Августиновича** (1865-1944), польського живописця
- 10 80 років від дня народження **Таїсії Литвиненко** (1935), актриси
- 16 225 років від дня народження **Антоні Шімзера** (1790-1836), скульптора
- 26 130 років від дня народження **Людвіка Миколи Гладилевича** (1885-1967), українського і польського диригента, композитора, педагога
- 130 років від дня народження **Миколи Федюка** (1885-1962), живописця
- 28 125 років від дня народження **Осипа Сорохтея** (1890-1941), графіка, живописця

Березень

- 4 200 років від дня народження **Михайла Вербицького** (1815-1870), композитора, диригента

- 5 75 років від дня народження **Мирослави Логойди** (1940), концертмейстера, педагога
- 8 115 років від дня народження **Софії Федорцевої** (1900-1988), актриси
- 10 125 років від дня народження **Йосифи Качмарик** (1890-бл. 1937), актриси
- 11 75 років від дня народження **Михайла Дзядика** (1940), художника
- 12 110 років з дня смерті **Тадея Баронча** (1849-1905), польського скульптора
- 125 років від дня народження **Оксани Бірецької** (1890-1959), піаністки
- 18 135 років від дня народження **Йосифа Лерера** (1880-1941), українського і польського диригента, композитора
- 19 90 років з дня смерті **Ольги Левицької** (1879-1925), актриси, співачки
- 22 120 років від дня народження **Марії Сабат-Свірської** (1895-1983), співачки
- 24 60 років від дня народження **Ігоря Білозіра** (1955-2000), композитора
- 25 60 років від дня народження **Владислава Вішована** (1955), живописця, графіка, скульптора з Перемишлян
- 29 75 років від дня народження **Анастасії Хлян** (1940), писанкарки з Яворова
- 30 135 років від дня народження **Ярослава Ярославенка** (1880-1958), композитора, диригента

Квітень

- 12 75 років з дня смерті **Нестора Нижанківського** (1893-1940), композитора, піаніста
- 14 120 років від дня народження **Йосипа Гірняка** (1895-1989), актора, режисера
- 120 років від дня народження **Петра Пшенички** (1895-1972), віолончеліста
 - 65 років від дня народження **Ольги Галини Гавриш** (1950), співачки
 - 150 років від дня народження **Миколи Івасюка** (1865-1937), живописця
- 15 165 років від дня народження **Войцеха Грабовського** (1850-1885), польського живописця

- 19 115 років від дня народження **Петра Обаля** (1900-1987), живописця, графіка
- 22 155 років від дня народження **Олександра Бандровського** (1860-1913) польського співака
- 23 140 років від дня народження **Модеста Сосенка** (1875-1920), живописця
- 28 90 років від дня народження **Володимира Аркушенка** (1925-1977), актора
- 105 років від дня народження **Галини Олени Захаріяевич** (1910-1968), живописця, графіка
- 29 140 років від дня народження **Модеста Менцинського** (1875-1935), співака

Травень

- 5 160 років від дня народження **Антоніни Осиповичевої** (1855-1926), співачки, актриси
- 8 100 років з дня смерті **Юліана Закревського** (1852-1915), українського і російського співака
- 14 60 років від дня народження **Володимира Одрехівського** (1955), скульптора, мистецтвознавця
- 16 175 років від дня народження **Юліуша Гохбергера** (1840-1905), архітектора
- 20 85 років від дня народження **Стефанії Павлишин** (1930), музикознавця
- 30 100 років від дня народження **Богдана Весоловського** (1915-1971), композитора, співака

Червень

- 1 150 років від дня народження **Марії Павликів** (1865-бл. 1930), співачки
- 120 років від дня народження **Романа Придаткевича** (1895-1980), композитора, скрипаля, музикознавця, педагога
- 4 180 років від дня народження **Валерія Висоцького** (1835-1907), співака, педагога
- 7 85 років з дня смерті **Петра Холодного** (1876-1930), художника
- 8 110 років від дня народження **Антіна Павлося** (1905-1954), скульптора
- 13 150 років від дня народження **Антоня Попеля** (1865-1910), польського скульптора

- 15 135 років від дня народження **Марії Сіяк** (1880-бл. 1940), співачки
- 16 90 років з дня смерті **Данте Барановського** (1882-1925), польського диригента, актора
- 17 100 років від дня народження **Павла Макаренка** (1915-?), скрипаля, педагога
- 23 120 років від дня народження **Олександра Юри-Юрського** (1895-1968), актора
- 24 135 років від дня народження **Івана Кулця** (1880-1952), художника
- 28 70 років від дня народження **Ярослава Бондзяка** (1945), хорового диригента

Липень

- 3 130 років від дня народження **Юліана Буцманюка** (1885-1967), живописця
- 11 80 років від дня народження **Ігоря Лацанича** (1935-2003), диригента
- 13 130 років від дня народження **Остапа Лисенка** (1885-1968), музикознавця
- 15 85 років від дня народження **Василя Кіщака** (1930-1962), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 25 105 років від дня народження **Михайла Кміта** (1910-1981), художника
- 26 100 років з дня смерті **Івана Слав'яка** (1887-1915), співака, диригента, скрипаля
- 27 85 років від дня народження **Мирона Кипріяна** (1930). художника
- 80 років від дня народження **Володимира Юрчишина** (1935), графіка

Серпень

- 2 90 років від дня народження **Катерини Костів** (1925), майстрині народної вишивки з Яворова
- 4 150 років від дня народження **Людвіга Геллера** (1865-1926), польського режисера, театрального критика. 1906-1918 рр. очолював Львівську оперу
- 5 130 років від дня народження **Євгена Нагірного** (1885-1951), архітектора, педагога

- 7 145 років від дня народження **Осипа Куриласа** (1870-1951), живописця, графіка
- 13 60 років з дня смерті **Володимири Божейко** (1897-1955), піаністки, педагога
- 18 150 років від дня народження **Володимира Садовського** (1865-1940), диригента
- 23 150 років від дня народження **Зенона Кириловича** (1865-1919), композитора, цитриста
- 24 120 років від дня народження **Ореста Руснака** (1895-1960), оперного співака
- 26 75 років від дня народження **Юлії Прийми** (1940-2003), майстрині яворівської дитячої іграшки
- 29 80 років з дня смерті **Олекси Новаківського** (1872-1935), живописця, педагога
- 31 85 років від дня народження **Михайла Федика** (1930), архітектора

Вересень

- 1 80 років від дня народження **Зіновія Флінти** (1935-1988), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 2 150 років від дня народження **Андрія Андрейчина** (1865-1914), гравера
- 8 85 років від дня народження **Олега Криштальського** (1930-2010), піаніста, педагога
- 16 125 років від дня народження **Михайла Осінчука** (1890-1969), живописця, графіка
- 17 85 років від дня народження **Євгена Лисика** (1930-1991), художника театру
- 25 165 років від дня народження **Томаша Дикаса** (1850-1910), польського скульптора
- 29 90 років від дня народження **Мар'яна Кузана** (1925-2005), французького композитора, диригента
- 100 років з дня смерті **Тадеуша Павліковського** (1861-1915), польського режисера, театрального діяча

Жовтень

- 2 150 років від дня народження **Дениса Січинського** (1865-1909), композитора, диригента
- 5 60 років від дня народження **Василя Швеця** (1955), художника гутного скла, різьбяр з Яворова

- 6 180 років від дня народження **Леонарда Марконі** (1835-1899), архітектора, скульптора
- 9 105 років від дня народження **Євгенії Зарицької** (1910-1979), співачки
- 10 80 років від дня народження **Ореста Кураша** (1935), хормейстера
- 15 100 років від дня народження **Христини Колесси** (1915-1978), віолончелістки, педагога
- 60 років від дня народження **Дмитра Пожоджука** (1955), майстра декоративно-ужиткового мистецтва
- 16 110 років від дня народження **Василя Витвицького** (1905-1999), композитора, музикознавця
- 115 років від дня народження **Василя Тисяка** (1900-1967), співака
- 26 110 років від дня народження **Дмитра Дунаєвського** (1905-1944), живописця
- 27 80 років від дня народження **Германа Ісупова** (1935-2001), артиста балету, балетмейстера
- 30 225 років від дня народження **Кароля-Юзефа Ліпінського** (1790-1861), польського скрипаля, композитора

Листопад

- 1 120 років від дня народження **Василя Яременка** (1895-1976), актора
- 2 125 років від дня народження **Дмитра Дударєва** (1890-1960), актора
- 7 75 років від дня народження **Романа Вітошинського** (1940), оперного співака
- 11 120 років від дня народження **Зиновія Лиська** (1895-1969), композитора, фольклориста
- 15 115 років від дня народження **Володимира Блавацького** (1900-1953), актора, режисера
- 16 140 років від дня народження **Івана Левицького** (1875-1938), композитора, скрипаля
- 18 90 років від дня народження **Зіновії Масляк** (1925-1984), художниці декоративно-ужиткового мистецтва
- 19 120 років від дня народження **Степана Масляка** (1895-1960), музикознавця, перекладача, мовознавця
- 26 90 років від дня народження **Опанаса Заливахи** (1925-2007), художника

- 27 75 років від дня народження **Богдана Козака** (1940), актора, режисера, педагога
- 30 180 років від дня народження **Ципріяна Гобебського** (1835-1909), польського скульптора
- 85 років від дня народження **Миколи Медвецького** (1930), художника

Грудень

- 1 120 років від дня народження **Миколи Бутовича** (1895-1961), графіка
- 3 130 років від дня народження **Романа Любинецького** (1885-1945), співака, педагога
- 9 110 років від дня народження **Стефанії Гебус-Баранецької** (1905-1985), графіка
- 10 140 років від дня народження **Данила Роздольського** (1875-1902), композитора
- 27 130 років від дня народження **Ніни Круглякової-Невель** (1885-1974), скульпторки

У 2015 році виповнюється:

- 240 років від дня народження **Йозефа Бюссе** (1775-1832), живописця, графіка
- 140 років від дня народження **Фелікса Вигживальського** (1875-1944), живописця, графіка, декоратора, педагога
- 170 років від дня народження **Тадеуша Вишньовецького** (1845-після 1927), скульптора
- 140 років від дня народження **Леонарда Вінтеровського** (1875-1927), живописця, графіка
- 280 років від дня народження **Ізихіїла Головацького** (1735-?), маляра
- 170 років від дня народження **Зигмунда Горголевського** (1845-1903), польського архітектора
- 370 років з дня смерті **Павла Гродзинського** (?-1645), польського архітектора
- 160 років від дня народження **Ілярія Дилінського** (1855-1919), співака
- 130 років від дня народження **Максиміліана Дудрика** (1885-?), архітектора
- 275 років з дня смерті **Франтішека Екштейна** (1669-1740), чеського художника

- 145 років від дня народження **Едмунда Жиховича** (1870-1924), польського архітектора
- 200 років від дня народження **Антон Жолкевича** (1815-1863), живописця, фотографа
- 355 років від дня народження **Євстафія Завадовського** (1660-1690), гравера
- 125 років від дня народження **Романа Залуцького** (1890-1966), актора, режисера, художника
- 110 років від дня народження **Володимира Іванюха** (1905-1943), живописця
- 75 років від дня народження **Віктора Коваленка** (1940), актора
- 130 років з дня смерті **Гаврила Красуцького** (1837-1885), скульптора
- 165 років від дня народження **Леонтини Левицької** (1850-бл. 1910), актриси, співачки
- 125 років від дня народження **Наталки Левицької** (1890-бл. 1939), актриси
- 105 років від дня народження **Євгена Левицького** (1910-1993), актора
- 145 років від дня народження **Миколи Левицького** (1870-1944), українського і польського співака, режисера, педагога
- 75 років з дня смерті **Філомени Лопатинської** (1873-1940), актриси, співачки
- 120 років від дня народження **Івана Недільського** (1895-1970), композитора, віолончеліста, педагога
- 120 років від дня народження **Михайлини Ольшанської-Стефанович** (1895-?), живописця, графіка
- 190 років від дня народження **Абеля-Марії Пер'є** (1825-1881), львівського скульптора
- 210 років від дня народження **Фрідріха-Людвіга Польшмана** (1805-1870), художника театру
- 150 років від дня народження **Антон Попеля** (1865-1910), скульптора
- 115 років від дня народження **Василя Сердюка** (1900-1993), актора
- 145 років від дня народження **Теофіла Терлецького** (1870-1902), графіка
- 130 років від дня народження **Єлизавети Щедрович** (1885-1909), композиторки, скрипальки-віртуоза

Зміст

Від упорядника	3
Перелік знаменних і пам'ятних дат на 2014 рік	4
Формула пластики. П. Дзиндра (В. Носа)	11
Психологічні образи героїв актора. В. Данченко (С. Максименко)	17
Ліричний баритон. О. Карпатський (Курдидик) (М. Логойда)	19
Штрихи до портрета. І. Пилатюк (Т. Молчанова)	24
У спів закохана. Т. Поліщук (О. Кирик)	29
Видатна оперна співачка. Т. Братківська (М. Галій)	32
Великий український колорист. М. Мороз (З. Грушовець)	35
Білас – це стиль, школа, академія. М. Білас (І. Вахнич)	40
Шлях до Гамлета. О. Гай (М. Янкевич)	43
Аристократ духу, лицар сцени. О. Гринько (С. Максименко)	47
Народжений для сцени. Ф. Стригун (С. Максименко)	50
Митець-просвітитель. Л. Яросевич (Т. Молчанова)	55
Славна українська бандуристка-співачка. Г. Менкуш (М. Галій)	59
Життя заради родини і громади. Є. Барвінська (Г. Огорчак)	65
Справжній оперетковий талант. К. Клішевська (М. Зубеляк)	68
Методична сторінка	
Учіться, брати мої!	
<i>Літературно-музична композиція (Н. Юзюк)</i>	73
Сторінки львівської Шевченкіани	
<i>Книжково-ілюстративна виставка</i>	86
Легенда української сцени. М. Заньковецька	
<i>Книжково-ілюстративна виставка</i>	87
Перелік імен митців-ювілярів 2014 року, статті про яких друкувалися у попередніх випусках календаря	88
Перелік знаменних і пам'ятних дат 2015 року	90

Повідомлення

 Про використання методико-бібліографічних, бібліографічних, фахових, інформаційних матеріалів

Митці Львівщини.

Календар знаменних і пам'ятних дат на 2014 рік

(назва матеріалу)

1. Ознайомлення з матеріалом бібліотечних працівників ЦБС (на семінарах, при виїздах в бібліотеки, усна чи письмова консультація тощо)

2. Використання матеріалу бібліотечними працівниками (прикладі)_____

3. Зауваження щодо надісланого матеріалу_____

  4. Приклади використання матеріалу користувачами:

1. _____

(з якою метою використано матеріал, що використано; спеціальність користувача, ким працює, вік)

2. _____

(з якою метою використано матеріал, що використано; спеціальність користувача, ким працює, вік)

3. _____

(з якою метою використано матеріал, що використано; спеціальність користувача, ким працює, вік)

* відомості подаються через кому

** надсилати заступнику директора з наукової роботи

